

Г Л А С Н И К

**АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ**

Година LXIII

Нови Сад, октобар 1991
Број 10

С А Д Р Ж А Ј

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

VI конференција адвоката Србије:

**УЛОГА АДВОКАТУРЕ СРБИЈЕ У ЗАШТИТИ ЉУДСКИХ ПРАВА
ВАН ТЕРИТОРИЈЕ СРБИЈЕ**

— Закључци Председништва Адвокатске коморе Србије —

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Александар Јовичин	Претварање друштвене својине у друге облике својине
Здравко М. Петровић	Право на приватни живот у правној теорији и судској пракси САД
Др Радивој Степанов	Омбудсман — заштитник права грађана

ПРИКАЗИ

Др Никола Воргић	Милорад Ботић: „Адвокатура“ (I)

ПРЕГЛЕД НОВИХ ПРОПИСА

(Службени лист СФРЈ, Службени гласник Републике Србије)

ПРАВНА ПРАКСА

Кривично право — Грађанско право

IN MEMORIAM

Борђе Плачков	Стеван Молдован (1909—1991)

САОПШТЕЊА

Адвокатска тарифа Републике Словеније
Са осме седнице УО АКВ
Именик адвоката АКВ (промене)

Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК“ Адвокатске коморе Војводине
о д л и к о в а н
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом

C O N T E N T S

ADVOKACY AND SOCIETY

VI Bar Conference of Serbia:

THE ROLE OF ADVOKACY OF SERBIA IN PROTECTION OF HUMAN RIGHTS OF SERBS OUT OF SERBIA

ARTICLES AND DISCUSSIONS

Aleksandar Jovičín J. S. D.	Transformation of social property into other forms of property
Zdravko M. Petrović	Right to privacy in legal theory and case law in the U. S. A.
Radivoj Stepanov J. S. D.	Ombudsman — a protector of citizens' rights

REVIEW

Nikola Vorgić J. S. D.	Milorad Botić: „Advokatura” (I)

REVIEWS OF NEW LEGISLATION

(The Official Gazette of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia
The Official Gazette of the Republik of Serbia)

LAW PRACTICE

Criminal Law — Civil Law

IN MEMORIAM

Dorđe Plačkov	Stevan Moldovan (1909—1991)

ANNOUNCEMENTS

- Bar Tariff of Republic of Slovenia
From the eighth session of the Managing Board of the Vojvodina BAR
Directory of the Vojvodina BAR attorneys (changes)

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТВОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXIII

Нови Сад, октобар 1991

Број 10

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

VI КОНФЕРЕНЦИЈА АДВОКАТА СРБИЈЕ

Београд, 5. октобар 1991.

УЛОГА АДВОКАТУРЕ СРБИЈЕ У ЗАШТИТИ ЉУДСКИХ ПРАВА СРБА ВАН ТЕРИТОРИЈЕ СРБИЈЕ

— Закључци Председништва Адвокатске коморе Србије —

У име патриотске традиције српске адвокатури, која је увек била са својим народом у преломним и судбинским тренуцима у његовој историји, те и у овом времену:

— *када се над српским народом поново, после пола века, надвија авет фашизма и прети да ратни пожар који већ бесни на простору Југославије претвори у сукобе ширих размера и угрози светски мир,*

— *када по други пут у овом веку започиње нови геноцид над српским народом, као да нису болно присутна страшна сећања на геноцид који су усташе у Хрватској извршиле над њим у периоду од 1941—1945. године, и прети да затре српско име на просторима које себи мимо свих аката међународног права самовласно присваја независна држава Хрватска, коју уместо прокламоване демократије обележава усташтво и неофашизам,*

— *када се једностраним актима о суверености држава Словеније и Хрватске руши Југославија за коју је српски народ дао огроман број жртава у I и II светском рату,*

— *када словеначки и хрватски сепаратизам, а нарочито повампирено усташтво поново као у данима II светског рата терају у egzodus са њихових вековних огњишта преко 100.000 Срба у Србију јер су им у новим демократским и сувереним*

државама угрожена основна људска права — живот, слобода и имовина,

— адвокати Србије на VI конференцији адвоката Србије одржаној 5. октобра 1991. године у Београду на тему: „Улога адвокатури Србије у заштити људских права Срба ван територије Србије“ овластили су Председништво Адвокатске коморе Србије да на основу поднетих излагања и дискусије вођене на Конференцији објави закључке.

На основу тог овлашћења Председништво Адвокатске коморе Србије 26. 10. 1991. године објављује следеће:

ЗАКЉУЧКЕ

1. Једностраним и сепаратистичким актима, супротним Уставу Југославије, републике Словенија и Хрватска прогласиле су сувереност и отцепљење од Југославије чиме су доведена у питање поред националних и основна људска права Срба који живе ван територије Републике Србије, која је немогуће решити без обезбеђивања права сваког народа који живи у садашњим административним границама држава Словеније и Хрватске на самоопредељење и решавања питања граница у складу са међународним актима.

2. Адвокати Србије дају пуну подршку Председништву Адвокатске коморе Србије за мере које предузимамо почев од укључивања у одбрану у случају заробљавања 16 припадника српске националности на Плитвицама до организовања пружања бесплатне правне помоћи Србима — избеглицама из Словеније и Хрватске који су због угрожавања елементарних људских права од стране сепаратистичких словеначких власти, усташтва и ескалирајућих ратних сукоба у Хрватској били принуђени да напусте своја вековна огњишта и потраже уточиште у Србији. Бесплатну правну помоћ избеглицама у овом моменту пружа преко 100 адвоката Србије и адвокати АП Војводине.

3. Сецесионистичке одлуке Словеније и Хрватске довеле су до потпуног колапса у функционисању правног система СФРЈ чиме је дошло до нарушавања једнакости и равноправности грађана пред законом, а тиме и до немогућности остваривања њихових људских слобода и права.

Савезни закони се не примењују, као ни одлуке Уставног суда Југославије који је оценио противуставним, пре свега одлуке Словеније и Хрватске о суверености и издвајању из Југославије, као и низ прописа тих република којима се директно крши Устав Југославије и савезни прописи.

Адвокати Србије залагаће се да се што је могуће пре успостави нормално функционисање правног система Југославије, као гаранта заштите основних људских слобода и права, равноправности и једнакости грађана.

4. Наставити све док за то постоји потреba pružaње бесплатне правне помоћи Србима — избеглицama y заштити њихових слобода и права, као и заједничку акцију са Матицом исељеника Србије на припреми „Беле књиге” о повредама права припадника српског народа ван Србије.

5. У циљу заштите имовине српских предузећа и грађана у Словенији и Хрватској, која се у овом тренутку према још некомплетним подацима процењује на више милиона ДМ, наставити започете активности, у сарадњи са Министарством правде Србије, и употребити сва расположива правна средства како би се обезбедили услови за остваривање тих имовинских права.

6. Ове закључке доставити свим основним адвокатским коморама у Србији, покрајинским адвокатским коморама Војводине и Косова, Савезу адвокатских комора Југославије, као и Међународној унији адвоката и адвокатским коморама у иностранству са којима Адвокатска комора Србије остварује сарадњу и обавестити домаћу и страну јавност путем средстава информисања.

ПРЕДСЕДНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ
Тома Фила, адвокат

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Александар Јовичин
адвокат у Новом Саду

ПРЕТВАРАЊЕ ДРУШТВЕНЕ СВОЈИНЕ У ДРУГЕ ОБЛИКЕ СВОЈИНЕ

Увод

Према одредбама Закона о условима и поступку претварања друштвене својине у друге облике својине¹ предузеће самостално одлучује о претварању друштвене својине са којом управља у друге облике својине.

Одредбе наведеног Закона односе се и на задругу и други привредни субјект, који послује средствима у друштвеној својини, а под одређеним условима и у државној својини, а не примењује се на банку и другу финансијску организацију и на осигуравајућу организацију.

Сам назив закона неадекватан је па је остављен само у одредби чл. 1. док се у даљем тексту, по нашем мишљењу сасвим исправно, користи термин друштвени капитал, јер се друштвени капитал као вредносни израз друштвене својине трансформише у друге облике, под одређеним условима и прописаном поступку. Ту критику може да трпи и наслов овог рада, који је такав, јер нам је жеља била да укажемо већ у самом наслову на Закон Републике Србије, за разлику од савезног Закона о друштвеном капиталу.²

Упоредо постојање два закона којима је регулисана иста материја, као и чињеница да је један број друштвених предузећа у Републици Србији већ извршио својинско реструктурирање према одредбама савезних закона, током прошле и ове године, створиће низ сложених правних ситуација.

¹ Закон о условима и поступку претварања друштвене својине у друге облике својине, Службени гласник Републике Србије бр. 48. од 5. августа 1991.

² Службени лист СФРЈ бр. 46/90.

Намера нам је да овим радом укажемо на нека питања која ће се сигурно појавити у пракси и помогнемо њиховом орјем сагледавању и лакшем превазилажењу без претензија да дамо све одговоре или готова решења, што не оити ствар практичне примене ових закона и других прописа који тек треба да буду донети.

Организовање предузећа као друштва

Према одредби Закона³ претварањем друштвеног капитала у друге облике својине предузеће се може организовати као мешовито или приватно деоничко друштво или друштво са ограниченом одговорношћу уз учешће посебне агенције и Фонда за развој Републике Србије.

Орган управљања предузећа доноси истовремено одлуку о издавању деоница и одлуку о организовању предузећа као друштва с тим што се обе одлуке морају објавити у „Службеном гласнику Републике Србије” и јавном гласилу.

Законска одредба о истовременом доношењу одлуке о издавању деоница и о организовању предузећа као друштва разрешава дилему да ли се ради о две одлуке. Међутим, објављивање обе ове одлуке већ у овој фази поступка преструктурирања, и то у два гласила, у најмању руку је нерационално, непотребно и скупо за привредне субјекте који се трансформишу. То у сваком случају још више усложњава и продужава ионако сложен и спор поступак са доста административног уплитања. Ако се нешто објављује у службеном гласилу Републике, чему објављивање и у јавном гласилу, а након свега оба огласа (копије) са другим подацима треба доставити агенцији.

Агенција је дужна да у року од 60 дана од дана пријема копија одлука, огласа, података о вредности друштвеног капитала, начину утврђивања те вредности и о попустима, утврди да ли су вредност друштвеног капитала и укупан попуст утврђени у складу са законом и да о томе изда потврду која је услов за упис у судски регистар. Уколико агенција, у том року не изда потврду, акт о обавештењу агенције је услов за упис у судски регистар.

Међутим, агенција је овлашћена,⁴ кад оцени да вредност друштвеног капитала и укупан попуст нису утврђени у складу са законом, да решењем одреди рок у коме је предузеће дужно да поступи у складу са законом.

Против тог решења може се поднети тужба привредном суду у року 30 дана у ком случају правоснажна одлука суда замењује потврду која је услов за упис у судски регистар.

Очигледно је да је поступак који претходи упису у судски регистар промене у организовању сложен и да може дуго да

³ Чл. 3. ст. 1. Закона о условима и поступку претварања друштвене својине у друге облике својине, Сл. гласник Републике Србије бр. 48/91.

⁴ Чл. 8. ст. 3. Закона.

траје, а такође да има непотребног администрирања које представља гуоитак времена и непотребно трошење средстава.

Међутим, чини нам се да су у таквом поступку створене и велике могућности за изигравање закона. Као услов за упис у судски регистар служи потврда агенције, акт о обавештењу агенције а може у одређеним случајевима то бити и правоснажна судска одлука.

Предузеће се може организовати као друштво издавањем и продајом деоница ради продаје друштвеног капитала, издавањем деоница ради повећања капитала и продајом предузећа или његовог дела.

Издавање и продаја деоница ради продаје друштвеног капитала

Услови издавања и продаје ових деоница утврђују се одлуком о њиховом издавању с тим што су деонице које се уплаћују у ратама и са попустом непреносиве до коначне отплате. Када су деонице уплаћене у целини, иако су испуњени и други услови утврђени законима којима се уређују хартије од вредности, деонице могу стећи и својства хартија од вредности.

Деоница која се уплаћује у ратама и са попустом даје право на управљање у складу са одлуком о издавању деоница а право на дивиденду и на део остатка имовине у случају стечаја или ликвидације предузећа сразмерно уплаћеном делу деонице увећаном за сразмерни износ одобреног попуста.⁵

Законом је утврђен минимум деоница који морају да упишу запослени у предузећу са посебно утврђеним минималним и максималним износима номиналне вредности деоница које треба да упише директор и друга лица која обављају послове руковођења у предузећу.⁶ Таква одредба у најмању руку је нерационална, апсурдна и непотребна. Јер, у пракси би то могло да значи да и ако је испуњен општи минимум од 10% вредности друштвеног капитала који су уписали радници, уколико директор или само неко од лица која обављају послове руковођења, из било ког разлога, не упише минимални износ прописане номиналне вредности, не би се могло извршити организовање предузећа као друштва.

Попуст за запослене у предузећу износи 20 одсто од номиналне вредности купљених деоница и 1 одсто за сваку пуну годину радног стажа у том предузећу с тим да укупан попуст не може бити већи од 60 одсто. Са запосленима у предузећу су изједначена и лица која су раније била запослена у предузећу и наследници првог наследног реда тих лица с тим што сви они могу куповати деонице са попустом најдуже две године од дана ступања на снагу Закона, тј. до 13. 8. 1993. године.

⁵ Члан 11. Закона.

⁶ Члан 12. Закона.

Законом је утврђен и општи и посебни максимум за куповину односно продају деоница са попустом па се ове деонице могу издавати само до једне трећине вредности друштвеног капитала а номинална вредност купљених деоница по појединцу не може бити већа од динарске противвредности 20.000 немачких марака изузев за директора и раднике који обављају послове руковођења за које појединачни максимум износи 30.000 немачких марака у динарској противвредности. Нису нам познати разлози за прављење ове разлике али она нам се чини неоправданом.

Предузеће је дужно да новчана средства остварена продајом деоница уплаћује према прописаној намени с тим што је направљена разлика ако се ради о новчаним средствима оствареним продајом деоница без попушта или са попустом.⁷

Законом је изричито регулисано да предузеће не може да кредитира куповину деоница али откуп деоница може да се врши одједном или у ратама у ком случају се врши годишња ревалоризација вредности неоткупљеног дела деоница а рок отплате не може бити дужи од пет година, од дана уписа деоница.

Код плаћања деоница у ратама прва месечна рата се мора уплатити најкасније следећег месеца од дана уписа, а у првој години се мора уплатити најмање 20 одсто уписаног износа. Ако се уплата прве месечне рате не изврши у року 30 дана од истека рока, брише се упис деоничара. У случају неуредног плаћања других рата предузеће је дужно да на то упозори лице које је уписало деонице и одреди му рок за уплату а ако у том року не изврши уплату губи право на део уписаних деоница и сноси и друге последице у складу са уговором.

Ако у предвиђеном року деонице нису продате или ако неко лице изгуби право на део уписаних деоница те деонице се могу поново понудити на продају.

Законом је изричито искључена могућност коришћења деоница издатих по основу зараде запослених за откуп деоница које се издају по основу овог Закона.⁸

Издавање деоница ради повећања капитала

Посебан начин издавања деоница је докапитализација која се врши у циљу повећања капитала. Издавање и продаја ових деоница се врши на основу одлуке коју доноси орган управљања предузећа. Том истом одлуком се утврђује да ли су деонице са правом управљања или без права управљања.

Продаја деоница ради повећања капитала може се вршити домаћим или страним правним или физичким лицима. Запослени у предузећу могу и ове деонице куповати уз исти попуст и

⁷ Члан 17. Закона.

⁸ Члан 23. Закона.

под условима који су прописани и за издавање и продају деоница ради продаје друштвеног капитала. То исто важи и код отплате ових деоница у ратама.

Треба истаћи да деонице које предузеће издаје ради повећања капитала могу се продавати и испод номиналне вредности до висине пореских олакшица реализованих на основу закона.

Новчана средства остварена продајом деоница издатих ради повећања капитала припадају предузећу.

Продаја предузећа или његовог дела

Продаја предузећа или његовог дела може се вршити домаћем или страном правном или физичком лицу, по правилу јавном лицитацијом. Само ако јавна лицитација не успе продаја се врши прикупљањем понуда.

Услове продаје, као и потребне гаранције одређује фонд за развој.⁹

Када се врши продаја предузећа у целини уговор о продаји закључује фонд за развој и купац. Новчана средства остварена продајом предузећа или његовог дела купац уплаћује на рачун фондова, што значи фонду за развој 60 одсто, пензијском фонду 30 одсто и фонду за запошљавање 10 одсто, исто као код продаје деоница без попушта, односно има обавезу да та средства уплати холдинг предузећу.

Уговор о продаји дела предузећа закључују фонд за развој и предузеће, с једне стране, и купац. Новчана средства остварена таквом продајом уколико се део предузећа организује као ново правно лице уносе се у пословни фонд предузећа.

Под продајом дела предузећа сматра се продаја погона, пословних јединица, профитних центара, као и средства веће вредности која чине техничко технолошку целину.¹⁰

Под продајом предузећа сматра се и продаја појединих битних средстава предузећа због које се спроводи поступак ликвидације предузећа.

Давање у закуп или на вођење послова предузећа

Према одредбама Закона о поступку и условима претварања друштвене својине у друге облике својине, предузеће може да закључи уговор о давању у закуп дела средстава или уговор о вођењу послова предузећа. Такав уговор може се закључити са домаћим или страним правним или физичким лицем.

Треба имати у виду да је ове уговоре законодавац уредио овим законом стварајући могућност да се уговором предвиди

⁹ Члан 28. ст. 4. Закона.

¹⁰ Члан 31. Закона.

да се уз плаћање закупнине врши и откуп средстава или да лице које води послове откупљује деонице, или средства предузећа, односно ако се овим уговорима даје право учешћа у добити. Према томе ради се о посебној врсти уговора.

Код закључења ових уговора предузеће је дужно да спроведе поступак лицитације или прикупљања понуда и изврши процену вредности средстава, код закупа, односно друштвеног капитала, када се ради о уговору о вођењу послова.

У оба случаја за закључење ових уговора потребна је сагласност агенције, а услове и начин давања те сагласности прописује министарство надлежно за послове финансија.

У случају ликвидације или стечаја предузећа преостали део стечајне масе после окончања стечајног поступка или ликвидације преноси се фонду за развој сразмерно учешћу друштвеног капитала.¹¹

Примена одредаба закона

Одредбе Закона о условима и поступку претварања друштвене својине у друге облике својине Републике Србије примењују се и на предузећа која су до дана ступања на снагу тог Закона извршила својинско организовање. Такво предузеће дужно је да у року од 30 дана од дана ступања на снагу Закона, тј. од 13. 8. 1991. обавести о томе агенцију и достави јој податке о књиговодственој, односно процењеној вредности друштвеног капитала, начину утврђивања те вредности и о попустима.

Агенција је дужна да у року од три месеца изврши проверу законитости организовања предузећа и проверу процене вредности друштвеног капитала.

Агенција је овлашћена да покрене поступак пред привредним судом ако утврди да поступак организовања предузећа није спроведен у складу са прописима на основу којих је извршено то организовање. Иницијативу за покретање тог поступка могу поднети и запослени у предузећу.

Законом је изричито регулисано да ако агенција утврди да је вредност друштвеног капитала одређена од стране предузећа, мања од 2/3 вредности коју утврди агенција или ако је поступак спроведен путем интерних деоница издатих по основу повећања аконтација чистих личних доходака или ако по основу тих деоница нису плаћени порези и доприноси утврђени прописима у Републици, радње и акти којима је извршена промена облика својине, односно организовање предузећа, ништави су.¹²

¹¹ Члан 34. Закона.

¹² Члан 36. став 4. Закона.

Те чињенице свакако мора да констатује агенција и да о томе донесе одговарајући акт против кога се у року од 30 дана може поднети тужба Врховном суду Србије.

Правне последице ништавости тих аката и радњи су брисање уписа извршених промена у судском регистру, јер агенција тај акт доставља и надлежном регистарском суду.

Предузеће које обавља делатност у области инфраструктуре, коришћења и управљања добрима од општег интереса, комуналне делатности, делатности истраживања, производње, прераде, транспорта и промета нафте и природног гаса не може се трансформисати у мешовито или приватно предузеће до доношења посебног закона. Акти и радње таквих предузећа донети ради продаје друштвеног капитала и организовање у мешовито или приватно предузеће донети после 19. марта 1991. године, ништави су.

На крају, треба напоменути, да предузеће које до дана ступања на снагу Закона, тј. 13. 8. 1991. није извршило упис промене у организовању у судски регистар, поступак организовања наставља по одредбама Закона¹³ иако је донело одлуку о издавању деоница и одлуку о организовању предузећа као друштва.

Ради спровођења и примене Закона о условима и поступку претварања друштвене својине у друге облике својине, на основу законског овлашћења, министар финансија је донео Правилник о начину утврђивања књиговодствене и процене вредности друштвеног капитала, којим је детаљно утврђен начин и поступак утврђивања и процене.¹⁴

¹³ Члан 36. Закона.

¹⁴ Службени гласник Републике Србије бр. 50 од 23. августа 1991.

Здравко М. Петровић
судија Војног суда у Сарајеву

ПРАВО НА ПРИВАТНИ ЖИВОТ У ПРАВНОЈ ТЕОРИЈИ И СУДСКОЈ ПРАКСИ САД

Буран технолошки развој у САД посљедњих десет година омогућио је економски просперитет, али истовремено и отворио читав низ друштвених и правних питања. Метаморфоза у друштво базирано на информисању и које користи невјероватан обим нових технологија произвела је нове проблеме у односу између појединца и државе. Нигдје ова питања нису од толико значаја, као у области приватног живота.

Савремена технологија омогућава прикупљање и преношење личних података са лакоћом. Компјутеризација друштва има битне импликације на приватни живот. Судови су одмах реаговали на потребу испитивања ових проблема:

„Нарастајућа сложеност нашег друштва и технолошки напредак који олакшава масовну комуникацију и регистрацију података проузрокују већи број проблема који приликом обликовања Устава нису узети у обзир. Овакав развој наглашава хитну потребу очувања и поновног дефинисања аспеката права на приватни живот како би се обезбједило основне слободе загарантоване овом демократијом”.¹

Америчка јавност са великом осјетљивошћу реагује на свако упитање у приватни живот. Тако нам истраживања јавног мњења у САД показују да је 48% испитаника веома забрињено због пријетњи очувању личне приватности, што представља повећање од 17% у односу на испитивање вршено ранијих година.² Индикативно је да чак 70% испитаника сматра вјеро-

¹ Menard v. Mitchell, 328 Supp. 718, 725 (D. D. C. 1971).

² Clymer: Privacy Threats Worry Americans, New York Times, 8. децембар 1983.

ватним да ће влада у Вашингтону искористити повјерљиве податке за застрашивање појединаца или група које сматра непријатељима. Исто тако, 58% сматра да ће се информације вјероватно искористити за одузимање приватности и слободе Американаца.³ Највише свакако изненађује то што чак 84% посто анкетираних сматра да би било једноставно, без икаквих проблема, сакупити досије о њима „који би садржавао њихове податке о кредитима, запослењу, телефонским позивима, мјестима становања у протеклих десет година, куповним навикама, трошковима и путовањима“.⁴

Овакве бојазни нису неосноване, када се узме у обзир да савезна влада одржава у просјеку 15 досијеа о сваком Американцу, а да државне и локалне власти често скупе и више података него што је потребно у сврхе легитимисања.⁵ У Њујорку, на примјер, програм за онемогућавање вожње у пијаном стању предвиђао је да они који траже враћање возачке дозволе испуне формулар у којем се, без очите сврхе, постављају питања о њиховом сексуалном животу.⁶

Данас, информације које се прикупе у једну сврху могу да се расподијеле и користе у сасвим другачије сврхе пошто фрагменти информација о појединцу које су се некада одлагале у прашњаве картотеке сада могу да се прикупе у комплетан лични профил притиском на дугме.⁷ Поред тога, владине агенције имају велики приступ прикупљеним информацијама, тако да, нпр. она може да добије обавјештења о потраживањима прије него што одобри зајам.⁸ Нови програм Администрације општих услуга, који је намијењен за спречавање преваре и злоупотребе у савезним програмима, омогућава стотини савезних агенција у САД 24-сатну директну компјутерску везу са седам главних кредитних компанија. На овај начин, тренутни приступ не ријетко нетачним кредитним извјештајима лако може да доведе до њихове употребе у сврхе које не служе провјери кредитне способности.

У теорији се спомиње и могућност увођења тзв. „интелигентне личне карте“, која би била читљива не само за компјутер. Овакав тип карте би садржао микропроцесор који, када се убаци у компјутер, открива личне податке укључујући и медицински досије и финансијско стање власника. Помоћу ове карте би било могуће у потпуности замијенити потребу за готовином или кредитном картицом, на тај начин што ће се вр-

³ Alpin-Brown: Computer Seen Threat to Privacy, Washington Post, 8. децембар 1983.

⁴ Ibid.

⁵ Samuels: Privacy vs. Computers, New York Times 12. септембар 1983.

⁶ R. Peck: Extending the Constitutional Right to Privacy In the New Technological Age, Hofstra Law Review 4/84, стр. 894.

⁷ Burnham: U.S. Agencies to Get Direct Link to Credit Records, New York Times, 8. април 1984.

⁸ Ibid.

шити електронски преноси средстава на мјесту продаје за куповине на велико као што су куће, дионице, али и за мање набавке.⁹

Нема сумње да компјутеризовано друштво може да пружи велике предности у смислу повећања ефикасности, слободног времена и прогреса у масовним комуникацијама и образовању. Међутим, у америчким социолошким круговима се заступа теза да је револуција у електронској технологији кондуктивна слободи. Упражњавање слободе говора, по овој тези, појачано је новим комуникацијским системима и базирано на два достигнућа. *Прво*, потрошачи могу да уживају у широком избору информација и забаве уз помоћ компјутеризованих мрежа преко којих се подаци компресују и преносе у форми коју могу да читају кућни терминали, и *друго*, приступачност потенцијала обраде података која је омогућена моћним личним компјутерима има децентрализирајући утицај, узимајући информациону моћ од државе и великих пословних организација и дајући је новообразованој компјутерској популацији.¹⁰

Без обзира на слободарске перспективе, научна достигнућа у прикупљању података остају мач са двије оштрице. Ако се нова технологија користи на одговарајући начин она пружа друштвене бенефиције, али ако се злоупотреби, може да постане средство поробљавања од стране оних који контролишу ток података.¹¹

Нема сумње да право на приватност за Американца представља једно од најзначајнијих права, на што су они изузетно поносни. Понижавање овог права би значило понижавање личне аутономије која је процвала као резултат одређене цијеле нације на права појединца и на одговарајући концепт људског достојанства. Заштита приватности не своди се само на заштиту од узнемиравања. Напад на приватност носи са собом опасност откривања нечије интимае. Заstraшујући ефекат губитка приватности је у нежељеном потицају конформизма са усталиеним социјалним нормама на уштрб индивидуалности, и то на начине који могу да проузрокују губитак личних и пословних веза. Америчка култура је у различитим временима била карактеристична по индивидуализму, спремности да се прихвати изазови и по осјећају за авантуру која тражи нове границе истраживања. Ове карактеристике, међутим, не могу постојати ако се конформизам, а не приватност, сматра значајнијом вриједношћу. Приватност омогућава индивидуализам, а тиме и слободу. Она нам омогућава да се ухватимо у коштац са свијетом, знајући да има мјесто гдје можемо да будемо сами и да размишљамо о нашим јавним поступцима без опасности да ће наше мисли и осјећања сазнати други, без наше воље. Наше тајне

⁹ Weingarten: Privacy: A Terminal Idea, Human Rights, Fall, 1982, стр. 18, 20—21.

¹⁰ I. Pool: Technologies of Freedom, 1983, стр. 231—247.

¹¹ R. Peck, op. cit., стр. 897.

се односе на слабости које се не усуђујемо открити супарничком свијету, снове које би други можда исмијали, дјела из прошлости која не утичу на садашње понашање, или жеље које критичка или лицемјерна јавност може да осуди. Сама суштина приватног живота јесте у томе да промовише слободу и самосталност и људске односе који продубљују егзистенцију слободног друштва.

У америчкој правној теорији наилазимо на многе дефиниције приватног живота, мада има и мишљења да приватни живот, иако фундаменталан за концепт личне слободе, није погодан за дефинисање.¹² Најчувенија дефиниција приватног живота је свакако она коју су дали Warren и Brandeis прије више од 100 година — да се ради о праву да вас оставе на миру.¹³ У неким другим дефиницијама сусрећемо мишљење да је приватни живот само друго име за личну аутономију — појам за који се хватају многи либерали који такође изједначавају слободу са личним суверенитетом.¹⁴ Неки аутори дефинишу унутар права на приватни живот три права: слобода од упадања и посматрања нечијег приватног живота, право очувања контроле над неким личним информацијама и слобода дјеловања без ичијег уплитања.¹⁵

Нове могућности лагеровања информација нису толико редефинисали приватни живот колико су појачали његов значај. Америчка пракса се сучила са проблемом како на услове који се мијењају примјенити непромјениве принципе слободе које гарантује амерички Устав. Измијењени услови поставили су нове захтјеве пред закон, што је првим заговорницима права на приватни живот дало потицаја: „Појединац ће имати пуну личну и имовинску заштиту — то је принцип стар колико и обичајно право, али се испоставља с времена на вријеме неопходним поново дефинисати правну природу и обим такве заштите. Политичке, друштвене и економске промјене подразумијевају признавање нових права, а обичајно право, у својој вјечној младости, нараста тако да задовољава захтјеве друштва”.¹⁶

Творци америчког Устава преузели су обавезу да обезбиједе услове који ће фаворизовати тражење среће. Они су признали значај духовног живота човјека, његових осјећања и интелекта и тежили су да заштите Американце у њиховим убијеђенима, мислима, емоцијама и осјећањима. У судској пракси наилазимо на овакав став:

¹² Gavison: Privacy and the Limits of Law, Yale Law Journal, 1980, 421, 423.

¹³ Warren & Brandeis: The Right to Privacy, Harvard Law Review, 1890.

¹⁴ Feinberg: Autonomy, Sovereignty and Privacy: Moral Ideas in the Constitution? Notre Dame Law Review, 1983, стр. 445, 467, 483.

¹⁵ Kurtland: The Private I, University of Chi. Magazine, 1976, 7, 8.

¹⁶ Warren & Brandeis: op. cit., стр. 193.

„Слобода у уставном смислу мора значити више од слободе од ушпитања власти, она мора укључивати и право на приватни живот. Право да се „човјек остави на миру“, јесте заиста почетак сваке слободе.”¹⁷

У једној другој одлуци исти судија је написао:

„... снага нашег система лежи у достојанству и независности људи. Вјерујемо у њихову појединачну способност да праве најмудрије изборе. Право на приватни живот... је моћно средство застрашивања за сваког ко хоће да контролише људски ум”.¹⁸

У парници Griswold против Connecticuta,¹⁹ судија Douglas наглашава да зоне приватног живота јесу она мјеста гдје особа може да буде појединац, а не члан заједнице. Ове зоне би требало да послуже као заштита од система у коме власти могу да се умијешају у тајне предјеле људског живота и воље.²⁰ Ово становиште је прихватила и правна теорија, па се тако зоне приватног живота описују „као подручја у којима сваки појединац може да мисли своје сопствене мисли, да има своје тајне, живи свој живот, да открива само оно што он жели. Право на приватни живот, укратко, чини подручје које је искључено из колективног живота и које се не поводи за правилима колективног живљења”.²¹

Исти приступ користи и проф. С. Reich у својој теорији о приватном животу на бази имовине. Како каже Reich, оно што неко ради на свом посједу „има већи степен слободе. Изван тог посједа, он мора оправдати или објаснити своје поступке. Унутар посједа, он је господар, а држава мора оправдати и објаснити своје ушпитање”.²² Око зоне приватног живота нацртан је круг „унутар кога већина мора да се подвргава власнику посједа”.²³

Reichova теорија нам указује на улогу приватног посједа у заштити личне слободе. Међутим, слабост ове теорије је у томе што би се из ње могао извести погрешан закључак да изласком са приватног посједа право на приватни живот престаје. Као што ни право на приватни живот није апсолутно, тако ни губитак тога права ван куће није апсолутан. Према томе, иако нечије власништво представља најјачу зону приватног живота коју власти треба да надвладају, паралелно с њим пос-

¹⁷ Public utilities Comm'n v. Pollak, 343 U. S. 451, 467, (1952) (Douglas J. dissenting).

¹⁸ Исто, 469.

¹⁹ 381 U. S. 479 (1965).

²⁰ Osborn v. United States, 385 U. S. 323, 343 (1966) (Douglas, J. dissenting).

²¹ T. Emerson: The System of Freedom of Expression, 1970, стр. 545.

²² C. Reich: The New Property: Yale Law Journal, 1964, стр. 733.

²³ C. Reich, op. cit., стр. 771.

тоје додатне зоне — концентрични кругови — гдје заштита приватног живота постаје прогресивно слабија.²⁴ Ову теорију, тзв. теорију концентричних кругова, подржава и судска пракса. Тако је у предмету *Katz* против *United States*, у коме се оптужени позивао на доказ прибављен неодобренем електронским прислушкивањем разговора из јавне телефонске говорнице, заузет следећи став:

„Четврти амандман штити људе, а не мјеста. Оно што човек свјесно излаже јавности, чак и код своје куће или у својој канцеларији, не подлијеже четвртог амандману... Али оно што тражи да задржи као приватно, чак и у подручју приступачном јавности, може се уставно заштитити... Онај ко улази у телефонску говорницу, затвара врата и плаћа разговор има право да очекује како ријечи које изговори у слушалицу неће отићи у јавност. Уско тумачење Устава значи занемаривање виталне улоге коју јавни телефон има у приватним комуникацијама”.²⁵

Исти принципи би требали да важе и за остале врсте комуникација. Али то је често нерјешив проблем у пракси. У предмету *United States* против *Millera* заузето је становиште да је ваљан доказ изведен вршењем увида у микрофилмоване чекове и друге финансијске документе који су прибављени од надлежне банке. Суд је микрофилмове сматрао пословним забиљешкама банке, а не приватним папирима и није установио кршење четвртог амандмана.²⁶ Очито је да се услед развоја технологије приступачност докумената која су се некада чувала код куће мијења, тако да се досљедно томе мора пружити одговарајућа заштита. Уколико се то не учини, све информације о личности могу доћи у руке власти, те би у том случају од права на приватни живот остало само празно слово на папиру.

Једна пресуда Врховног суда из 1977. године, у случају *Whalen* против *Roe*,²⁷ показује изузетну осјетљивост суда на потребе права на приватни живот:

„Свјесни смо пријетње по приватни живот која се крије у акумулирању великих количина личних информација у компјутеризованим банкама или другим масовним архивама. Убирање пореза, расподјела социјалног осигурања и сл. захтијева прописно чување великог броја информација од којих је већина личног карактера и чије откривање може да буде непријатно или штетно. Право прикупљања и примјене так-

²⁴ R. Peck, op. cit., стр. 905.

²⁵ 389 U. S. 347 (1967).

²⁶ 425 U. S. 435 (1967).

²⁷ 429 U. S. 589 (1977).

вих података у јавне сврхе је типично пропраћено обавезом избјегавања објављивања без одобрења... У неким околностима та обавеза има коријене у Уставу..."

Свако кршење права на приватни живот је озбиљан атак на личну слободу. Стога се намеће као закључак да право на приватни живот захтијева заштиту ништа мање од других права која гарантује Устав САД. Стога се у теорији често истиче улога судске праксе у превазилажењу вакуума између уставног принципа и мана „језика статута”.²⁸ Да би потврдио снагу права на приватни живот, Врховни суд је у случају *United States* против *United States District Court*, стао на становиште да је задатак суда да испита и уравнотежи основне вриједности које су у питању, вагајући дужност државног органа да штити унутрашњу безбједност као и потенцијалну опасност од прислушкивања и контролисања приватног живота и слободе изражавања. Примјењујући овај тест, суд је закључио да је потребно имати правно одобрење прије него се државни орган упустити у прислушкивање лица која се сматрају пријетњом за националну безбједност.²⁹

У једном другом случају³⁰ дозвољен је поступак против полицајаца који су фотографисали и дистрибуирали фотографије тужитеља без одјеће под изговором да су фотографије биле потребне као доказ у истрази. Суд је у конкретном случају нашао довољно основа за тужбу ради заштите приватног живота. Сличан је и случај против државе Флорида због нарушавања права на приватни живот људи који су давали личне информације јавном тужиоцу након што су увјерени да је њихово свједочење привилеговано по закону Флориде. Суд је стао на становиште да ће вршење притиска код избјегавања давања личних информација бити подржано само када власти покажу законски интерес који превазилази пријетњу приватним интересима тужиоца.³¹

Правна теорија и судска пракса судова у САД показује нам непрекидну бригу за досљедну заштиту права на приватни живот. Међутим, развојем нових технологија, доводи се у питање остваривање концепта заштите овог права, које гарантује амерички устав. Судови су склони (и углавном то и чине) да штите право на приватни живот непризнавањем доказа прибављених новом технологијом, у случају када није обезбјеђена одговарајућа техничка и процедурална заштита. О овоме најбоље говори сљедећа одлука судије *Brennana*, донесена у случају *Whalen* против *Roe*:

²⁸ R. Peck. *op. cit.*, стр. 908.

²⁹ 407 U. S. 297 (1972).

³⁰ *York v. Story*, 324 F. 2d 450 (9th Cir. 1963).

³¹ *Fadjo v. Coon*, 633 F. 2d 1172, 1175 (5th Cir. 1981).

„Устав ограничава не само тип информација које држава може да прикупља него и средства помоћу којих их прикупља. Олакшана приступачност компјутеризованих података у многоме повећава потенцијал злоупотребе тих информација и нисам склон да вјерујем да будући развој неће показати потребу ограничавања таквих технологија”.³²

Оваква одлука судије Вренпапа поставља извјесне дилеме. Иако је немогуће претпоставити типове технологија који ће се створити, све указује на то да ће даља технолошка револуција омогућити још већу могућност уплитања у приватни живот. Ипак, забрана примјене неких технологија је екстремна мјера поготову ако би се забрана односила на државу, а не и на приватну индустрију. Постоје мишљења да је забрана можда једини начин присиљавања државе да усвоје одговарајуће мјере заштите приватног живота. Ипак, преовладава мишљење да и сама могућност забране може бити довољна да се право на приватни живот поштује. Уколико дође до нарушавања овог права, једна забрана би била довољна да се укаже на потребу таквог поштовања у наредним случајевима.³³

Право на приватни живот у америчком праву представља фундаментално право које гарантује Устав САД. У правној теорији и судској пракси видљив је напор да се у еволуцији заштите тога права одговори захтјевима времена које поставља технолошки напредак. При овоме се наглашава улога судова који морају изнаћи рационалну мјеру између предности технолошког напретка и пратећих пријетњи људској приватности. Очито се чини све да се постигне циљ да развој технологије треба да служи, а не да угрожава слободу.

³² 429 U. S. 589 (1977).

³³ R. Peck, *op. cit.*, стр. 911—912.

Др Радивој Степанов

доцент Филозофског факултета у Новом Саду

ОМБУДСМАН — ЗАШТИТНИК ПРАВА ГРАЂАНА*

Недавно објављен Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, двоброј 3—4/1990, посвећен је институцији *Омбудсмана — заштитнику права грађана*. Сви реферати и расправе садржани у Зборнику саопштени су иначе на међународном научном скупу (о овој теми), који је 16. и 17. октобра 1989. године одржан на Правном факултету у Новом Саду.

Ваља подсетити да је Омбудсман стара шведска реч, термин који се односи на посебну функцију, или функционера којем људи могу да се обрате са својим незадовољством начином на који је њихов посао обављен од стране анонимног бирократског апарата (Victor Picl, с. 30). Институт Омбудсмана у модерном демократском друштву добро је дошао не само јавности — грађанима, већ и администрацији, одн. управи и другим државним органима. За јавност Омбудсман је добро дошао изум који обезбеђује да ће бити учињена правда и да ће бирократија према својим клијентима поступати правично, брзо и са поштовањем (V. Picl, с. 30). Наиме, један од изузетно непријатних осећаја које човек може доживети, истиче проф. др Драган Милков (*Лек против безнаћа*, „Борба”, 28. 9. 1990, с. 2), јесте беспомоћност кад се излази из шалтерских сала. Шалтери су за грађане често неосвојиве тврђаве, мада су они „носиоци целокупне власти”. При томе грађанима није потребна помоћ, него гаранција да ће остварити оно што им припада. У таквим и сличним ситуацијама јавља се Омбудсман својом интервенцијом. Наизглед парадоксално, али Омбудсман је потребан и администрацији, као „још једна”, додатна верификација њеног рада којом се накнадно отклањају промакли пропусти и идентификују ненамерне консеквенце иначе добронамерног посту-

* Зборник радова, Правни факултет у Новом Саду, XXIV, бр. 3—4, Нови Сад 1990, с. 164.

пања. Другим речима, кад је учињена нека неправда *Омбудсман указује на лоше вршење управне функције које ваља исправити, а када неправда није учињена, он утврђује и ојачава важећи начин поступања.*

У релацијама друштвеног система и модерних демократских токова, Омбудсман има позитивно психолошко и прагматичко дејство: јача поверење грађана у систем и значајно стабилизује комуникацију између грађана и администрације (јавности и управе) која се непрекидно интензивира и омогућава „нормалан“ ниво живота.

Суштина институције Омбудсман своди се на могућност свеобухватне контроле управе, контроле других државних органа и јавних служби, при чему акценат није на контроли законитости рада, већ превасходно на правилности и правичности. Правно посматрано Омбудсман нема нека велика овлашћења, а нарочито нема могућност самосталног мериторног одлучивања (Д. Милков). Међутим, његов фактички утицај је веома велик. Тако Омбудсман има могућност увида у рад и документе свих јавних тела и органа (према шведској формули „ниједан документ није тако тајан да би био чуван пред Омбудсманом“). Такође, Омбудсман може присуствовати расправама и другим радњама пред судом или у управном поступку; ова институција изриче, ако нађе за потребно, критику одређеном органу, издаје препоруку, покреће кривични или дисциплински поступак против одређеног службеника, сматра да постоји проблем у прописима, обраћа се законодавном иницијативом парламенту или влади.

И поред готово двестагодишњег постојања, Омбудсман је дуго сматран искључиво шведским ексклузивизмом. Тек од педесетих година овог века институт Омбудсмана реципиран је у великом броју земаља и држава демократске провенијенције, „тако да се у правној и политичкој теорији говори о омбудсманији“ (Д. Милков).

Распад једног системског манира самодовољности, политичке нарцисоидности и слепог форсирања утопистичких институционалних новотарија (решења), оживео је интерес за серију нових, или неких, не сасвим непознатих али неоправдано запостављаних тема и институција. Поред политичког плурализма, цивилног друштва, правне државе, реактуелизована је и тема Омбудсмана — заштитника законитости и права грађана.

Прилози и расправе о Омбудсману објављени у Зборнику радова, обзиром на методолошко пропитивачко утемељење, могу се разврстати у три карактеристичне целине.

Прву, а уједно и највећу тематску групу чине радови који институт Омбудсмана у конкретним примерима или у општем смислу веома исцрпно обрађују применом правног и политичког метода, социолошком, историјском или упоредно правном анализом. Овом тематском блоку, чини се, припадају следећи радови и аутори: dr Claes Elkkundh: *Шведски парламентарни Омбудсмани*, Gavin Drewry: *Омбудсмани у Уједињеном*

Краљевству, Victor Picl: *Институција Омбудсмана у Аустрији*, проф. Michel Lesage: *Институција медијатора Републике Француске*, проф. др Миодраг Јовичић: *Зашто нам је и какав Омбудсман потребан*, проф. др Драгаш Денковић: *Омбудсман као заштитник законитости и права грађана*, проф. др Драган Милков: *О могућем југословенском Омбудсману*, проф. др Славолуб Поповић: *Омбудсман у свету и код нас*, те заједнички рад, др М. Szubiakovski — др С. Лилић: *Правобранилац права грађана у Пољској и друштвени правобранилац самоуправљања (паралеле)*.

У склопу наведених радова високе студијске вредности и конзистентне методолошке матрице, пажњу привлачи прилог угледног правника и политиколога проф. Миодрага Јовичића који се на теми Омбудсмана огледао, сада већ давне 1969. године, студијом под насловом: *Омбудсман — чувар законитости и права грађана* (Зборник радова о страном и упоредном праву, свеска 5, Београд 1969, стр. 57—119). Овом приликом, у завршном делу студије: *Зашто нам је и какав Омбудсман потребан*, проф. Јовичић констатује и ово: „Увођење Омбудсмана у склопу опште рационализације и демократизације система у Југославији могло би да одигра несумњиво позитивну улогу. Он не би био нека панацеа за све наше бројне слабости, али би могао делотворно да се уклопи у целокупан пројект оздрављивања југословенског друштва и изналажења оптималних облика организовања тога друштва. Систем власти у нас је очигледно преорганизован и зато је, начелно посматрано, потребно укидање и реорганизовање низа постојећих органа и институција, а не увођење нових. Међутим, у погледу Омбудсмана ваљало би направити изузетак. Својствима која поседује... овај „плебејски трибун“ би — не располажући овлашћењима власти — могао не само да растерети рад појединих органа, него и да — што је данас у нас необично важно — допринесе да у борби бирократије и демократије ова друга слави победу“ (с. 48). Ваља упозорити и на захвалну компаративну скицу проф. С. Поповића: *Омбудсман у свету и код нас*, којом се прегледно, сажето и „употребно“ износе подаци институције Омбудсмана у чак 32 земље, те ова институција доводи у адекватну релацију са нашим правним системом.

Други блок радова је бројно најмањи, али теоријски веома занимљив и надахнут. Ту припадају проф. др Звонимир Лауц: *Омбудсман и теорија autopoiesis у СФРЈ*, и др Стеван Лилић: *Data protection Ombudsman*.

Ослањајући се на античко значење појма „poiesis“ (стварање), и вешто се надовезујући на модерно теоријско схватање „autopoiesis“ особито у правној науци, З. Лауц развија тезу према којој је „autopoiesis“ институт који има шансу да штити, афирмише и даље развија слободе и права човека, али истовремено је неопходно мењати климу и окружење, на начин да се превлада инаугурални комплекс, те да се систем креира „одоздо“ (с. 80). Свака аутопоиетска операција правног систе-

ма је увек и наставак друштвене аутопоиетизације, где аутопоиетски систем трансформише хаос у поредак. Управо зато, по речима овог аутора, Омбудсман као светска тековина демократизације друштва, треба да буде „предмет наше пажње у намери да се сагледају могућности његовог инаугурирања у наш систем . . .” (с. 76).

Целином свог рада: *Data protection Ombudsman*, С. Лилић систематично и аргументовано сагледава проблем Омбудсмана у ери опште компјутеризације, безмало на нивоу занимљивог science fiction. Овај аутор сматра да је развита компјутеризоване технологије нужно отворио и питање преиспитивања неких постојећих правних концепција. *Традиционалне правне категорије*, као што су уговори, имовински односи, ауторско и патентно право и њихова заштита, вођење службених евиденција и издавање јавних исправа итд. — *одједном су се нашли у битно измењеним околностима и новом контексту*. Са друге стране, савремени правни живот сучава нас са новим правним институцијама — од тзв. права приватности (right to privacy) и заштите података (data protection) до транснационалног преноса података (transnational data flow) (с. 87). Питање заштите података у контексту информатичке технологије, по мишљењу овог аутора, односно расправа о остваривању и заштити тзв. права приватности, посебно у односу на појединца и грађане, представља један од највећих и најнепосреднијих, не само теоријских, већ пре свега, и практичних изазова савременом праву и правној науци. *У оваквим околностима, постојеће правне институције — од законодавних до судских, нису у стању да одрже корак са развојем технолошких иновација*. Због тога је неопходно да се приликом разматрања правних питања у условима развијене информатичке технологије, пронађе и успостави права мера између могућности остваривања и заштите слобода и права грађана, са једне стране, и потребе друштвене заједнице да (коришћењем савремених електронских уређаја) осигура остваривање јавног интереса. *Чини се отуда упутно истаћи да би можда, корисније и ефикасније од залагања за увођење институције Омбудсмана за права грађана у неком општем и апстрактном смислу, било размишљање о увођењу „data protection ombudsmana”, тј. омбудсмана за заштиту података, као конкретне и специјализоване институције заштите законитости и слободе и права грађана према управи у савременим — „информатичким”, условима (с. 86, 87, 95).*

У оквиру трећег блока радова, институт Омбудсмана скициран је претежно „позитивистички” и дескриптивно. Ови прилози, у крајњој консеквенци остављају утисак расположења и залагања за институцију вансудске контроле управе у односу према грађанима са циљем боље заштите њихових слобода и права утврђених уставом (с. 144). Овај тематски блок употпуњавају следећи радови и њихови аутори: проф. др Иван Мецановић: *Друштвени правобранилац грађана и његово мјесто у правном систему СФРЈ*, проф. др Димитрије Кулић: *Омбудсман*

у Југославији, проф. др Маријана Пајванчић: *Један аргумент у корист идеје о вансудској контроли управе*, проф. др Александар Бурђев: *Неки аспекти заштите права грађана у уставној систему*, др Радован К. Драшковић: *Неке институције као својеврсни појавни облици Омбудсмана у нас и нека питања његовог конституисања као посебне институције заштите права грађана*, проф. др Гордана Вукадиновић: *Омбудсман — заштитник права грађана* (реч у дискусији) и Петар Теофиловић: *Да ли нам је и какав Омбудсман потребан*.

Зборник радова Правног факултета посвећен институцији Омбудсмана вредан је пажње како за теоретичаре, у првом реду правнике и политикологе, тако и за стручњаке на „терену“ праксе у управним, судским органима и области адвокатуре, а такође за студенте и заинтересовану јавност. Нажалост, иронија је времена (и ових простора) што у околностима које вапе за оживљавањем демократских токова и институција искрсавају апокалиптични поводи за њихову фактичку суспензију и одложност.

Милорад Ботић: АДВОКАТУРА (I)

Нови Сад, 1991, стр. 272

Иако установа са релативно дугом историјом и традицијом, о адвокатури је у нас писано релативно мало. И то, како у односу на број расправа и чланака о томе, тако и са гледишта метода и ширине обраде. Отуда књига Милорада Ботића под насловом *Адвокатура* спада у ред пионирског покушаја да се историја, положај и проблеми адвокатуре шире изложе и свестраније обраде, што већ по себи и за себе заслужује пажњу.

Књига *Адвокатура* садржи више ужих тематских подручја у општем склопу насловне теме.

У првом поглављу аутор, на нивоу и у обиму уводних напомена, утврђује и сумарно фиксира опште (основне) одреднице о адвокату и адвокатури кроз један сумаран пресек, историски и компаративни, сасвим сажето и концизно, али довољно прецизно и обухватно.

Друго поглавље носи наслов „Корени савременог права и изходште адвокатуре“. Оно је унеколико и темељно поглавље ове књиге.

Полазна основа ових разматрања је став аутора да су данашњој и доминирајућој култури и цивилизацији, основе у античкој хеленској и римској култури. То је она општа основа или призма кроз коју аутор третира и интерпретира корене савременог права, као и адвокатуре.

Теза је аутора да хеленска етика (филозофија) са својим превазиђеним моралним вредностима, као и принципи римског права и данас битно утичу на правну свест народа, појединаца, што ће рећи и адвоката. Посебно ће се при том позвати и шире изложити Аристотелово учење о етичким вредностима — врлинама (четрнаест врлина „у средини“).

Широко захватајући време од Хеленске Грчке и Римског права па до наших дана, кроз призму општих идеја о човеку и друштву, односима и животу, старих и нових кодификација, аутор ће у овом делу своје књиге тражити корене адвокатуре и њен развој у широком распону од Софиста — адвоката до данашњих адвоката.

Ту ће посебно наћи места великани старог века (може се рећи родоначелници адвокатуре) као што су Цицерон, Квинтилијан и др. Све то посебно ситуирано и преламано кроз идеје Зенона, Платона, Аристотела, Протагоре и др., као и идеја хуманизма и ренесансе, те Хуга Гроцијуса, Русоа, Цона Лока и других великана идеја, које су имале значаја или утицаја на поимање, положај и рад адвокатуре. Наравно, и незаобилазна Декларација о правима човека и грађанина (1789).

У овом поглављу, аутор ће изложити „структуру“ адвокатуре од Старе Грчке (патрон, оратор, синегор, лого граф) и Рима (оратор, прокуратор, јуриспруден, јурисконсулт, јурисперит, каусидици, адвокатуци) до данашњих дана (avoue, avocat у Француској; barrister, solicitor у Енглеској итд.). Изложиће при том и делокруг њиховог рада, почев већ од римског: respondere, instruere, savege и agere, што ће све ближе разматрати у следећем поглављу „Адвокатура у савременим државама“.

Адвокатура се обично везује за појаву права и државе.

Аутор ће, међутим, истаћи образложену тезу да је адвокатура старија од права и државе и да има корена већ у преддржавној (родовској, племенској) заједници. Тврдиће да је Патрон (као говорник или одговорник) први адвокат „по свом поступку и својој улози“, с тим да ће то по професији постати тек у државном и правном поретку.

Поглавље о адвокатури у савременим државама, Милорад Ботић почиње својим поимањем савремене државе и савремене адвокатуре.

Под савременом држатом, аутор подразумева „данашњу државу која заснива правни поредак на начелима слободе, једнаких права и дужности свих грађана, сагласно савременим схватањима и захтевима о садржини и вредности ових, те које такав систем проводе и заштићују општеприхваћеним цивилизацијским средствима“, што ће одредити као правну државу.

Под савременом адвокатуром, аутор сматра „занимање, позив, слободну професију, професију јавног поретка, самосталну службу, јавну службу, звање — како се све не назива делатност (интелектуална делатност) за пружање правне помоћи физичким и правним лицима — саветом, заступањем и одбраном пред судом“.

У распону ових одредница се у даљној анализи обрађују савремени (рукопис закључен крајем 1985) видови и типови адвокатуре.

Наслоњено на традицију и односне законе, Милорад Ботић разликује два вида адвокатуре.

Први је: слободно и независно (интелектуално) занимање, чији се носиоци (адвокати) организују у независне професионалне организације (барои, коморе, удружења).

Прецизира се, при том, да адвокатура као занимање није ни занат, ни обрт већ интелектуална делатност која служи за остваривање и заштиту слобода и права односно правног поретка — друштва (државе), и као такво је занимање „јавног поретка“ као друштвена служба, институционално независна од државе.

Други је вид адвокатуре по аутору, служба за пружање правне помоћи (код суда), организована као државна установа (колегиј, правна консултација, радна заједница), при чему је адвокат помоћник суда, што се практично односи на земље тзв. реалног социјализма.

Иако је (*grosso modo*) у суштини реч о истој делатности, разлике у положају произилазе (вуку корен) по аутору из разлике између правне државе и партијске државе. Исто тако и из поимања, уважавања и дејства принципа уставности и законитости.

У погледу типова слободне и независне адвокатуре, аутор даје краћу анализу појединих типова савремене адвокатуре. У том правцу се дистингуира: западноевропски тип адвокатуре (континентална, средњеевропска, немачка и др.) и англосаксонска адвокатура, посебан део посвећен је америчкој адвокатури.

У одељку о типу адвокатуре као државне службе за пружање правне помоћи код суда, највише простора је посвећено совјетској адвокатури. Изложене су при том и одребене (углавном нијансијелне) разлике у односу на адвокатуру у другим земљама тзв. реалном социјализму.

На крају овог поглавља аналитички су изложени и основни принципи адвокатске професије у свету (XX конгрес МУА) и дат један (оптимистички) поглед на данашње стање и перспективе за даљи развој адвокатуре у савременом свету.

Поглавље „Међународна унија адвоката (МУА)“ је посвећена настанку, циљевима, организацији и раду ове „Међународне федерације адвокатских организација“.

Оно што следи јесте значајно поглавље под насловом „Етика — Адвокатски морал — Кодекс професионалне етике адвоката“.

Полазећи од дистингуирања етике као теоријски норматив, аутор је посебно извршио анализу професионалне етике адвоката. И то, како историјски, тако и актуелно са посебним освртом на стање „нормативне“ етике адвокатуре у Југославији.

У овом поглављу се даље излаже и даје посебна анализа типичних односа или, професионалних ситуација којима се одражава или ситуира професионална етика адвоката. То су: однос према раду, однос према клијенту, однос према протустранци, однос према колегама (посебно према приправницима), однос према суду, однос према адвокатској организацији и однос према друштву.

Писмени зборници професионалне етике адвоката су, по аутору, новијег датума. Они су практично кодификација оних неписаних правила која су се „преносила предањем (традиција, обичај, навика) са генерације на генерацију, са нужним модификацијама које изазива време, средина, друштвени поредак“.

Посебни значај, истиче аутор, имају кодекси професионалне етике (САД, Енглеска и др.) у правним системима који су оскудни или немају посебне прописе о адвокатури, осим у процесним законима.

Релативно шири простор у овом раду дат је историјату настојања МУА (иницирано одмах после првог светског рата) да се утвр-

ди међународни контекст професионалне етике адвоката, што је учињено тек на Конгресу у Ослу 1956. године.

Највише простора у овом правцу посвећено је кодексу (кодексима) професионалне етике адвоката у Југославији.

Аутор посебно издваја она правила која су санкционисана као дисциплинска правила, што их уствари чини правним правилима, па је питање да ли се таква (по пореклу) етичка правила могу третирати и интерпретирати као правила професионалне етике.

Посебно поглавље књиге посвећено је теми „Реторика — Судско беседништво — Судско говорништво”.

У овом поглављу шире је обрађен настанак, развој и облици беседништва, уз расправљање питања да ли је реторика наука или вештина (уметност). Изложена су потом основна начела и правила реторике. По себи је јасно да је највише простора посвећено судској реторици: беседништво и говорништво, о чему је посебно говор кроз одељке о излагању пред судом у грађанском (парничном) и у кривичном поступку.

Процесни положај адвоката (следеће поглавље) изложен је у мерама и границама према важећим процесним нормама СФРЈ, уз местимичне компаративне „излете”, као и додирна места са општим положајем адвоката у обављању својих послова и задатака.

Најзад, ако се заобиђе излагање о адвокатским часописима, последње поглавље књиге носи наслов „Лице и наличје адвокатског позива”.

У њему су дата (релативно шира) запажања, уочавања и промишљања аутора како о звезданим тренуцима и аспектима адвокатуре, тако и са гледишта грубе реалности свакодневних тешкоћа и неразумевања, дилема и замки, будући је стварни положај адвокатуре данас и у нас негде између злата и блата.

Констатације и ставови, тезе и идеје у овом поглављу су мање ерудиција, а више богато искуство и промишљање једног адвоката од каријере (Милорад Ботић је доајен војвођанске адвокатуре), драгоцено проживљеног живота у адвокатури и за адвокатуру.

Међу прилозима (II део књиге), посебно се може истаћи одломак Квинтилијан: Моралност говорника, те одломак из Цицеронове одбране Секста Росција, потом одломак из одбране атентатора Орсинија коју је дао Жил Фавр. Од домаћих аутора дат је одломак из одбране окривљених на велеиздајничком процесу 1909. године др Хинка Хинковића, као и одломак из одбране у Нашичкој афери (1935) коју је изрекао др Иво Политео. Аутор је на крају изложио и свој говор на прослави педесетогодишњице Савеза адвокатских комора Југославије.

Књига је изашла као посебно издање Адвокатске коморе Војводине, а Реч унапред је написао Боривој Јекић, дугогодишњи председник Адвокатске коморе Војводине.

Књига Милорада Ботића *Адвокатура (I)* није писана са научним претензијама, иако су у њој отворени или описани и неки

проблеми од интереса за науку. Она је писана есејистички, у пуном и најбољем значењу те речи, са свим врлинама и предностима (али и манама) таквог начина обраде и излагања материје. Могло би се рећи да је ова књига један збир или скуп, међусобно предметно повезаних, есеја или огледа о битним аспектима и питањима адвокатуре (јуче, данас и сутра).

Може одмах да се каже да су ови огледи несумњиви и, ако се хоће, значајан допринос литератури о адвокатури. Неопходни су сваком ко има интерес за упознавање и познавање историје, актуелног положаја и проблема савремене адвокатуре, као и перспективе њеног даљег развоја.

Писано ангажовано, ови огледи су подстицајно штиво у опредељењу и борби за слободну и независну адвокатуру, у правној држави и за правну државу. И то на оним темељима и оним оквирима, у којима је савремена адвокатура домет цивилизације и један од битних и значајних инструмената владавине права.

Огледи су писани зналачки, са пуно духа и идеја, утемељено на ерудицији и сигурним изворима, али и богатом личном искуству и промишљању.

Иако на махове недовољно брижљиво, писани су једним лепим језиком и стилем (професионално и литерарно), без фразеологије и позе. Смирено, али живо и динамички.

На изглед (унеколико) хетерогени, ови огледи чине једну целину повезану предметом, као целина су једнако успели преламају кроз призму укупне вредности рада.

Есејистички приступ и начин обраде допустио је аутору и несумњиве узлете али и извесне падове, осцилације и екскурзије, опширности и фрагментарности, као и извесна понављања. Но, све то бледи кад се заклопи последња страница књиге, у једном општем утиску и оцени целине рада.

Дакако, сви погледи, ставови и закључци аутора нису једнако прихватљиви. Али, и када се могу дискутовати не може им се спорити утемељеност полазних премиса, ниво излагања и аргументације.

Др Никола Вргић

ПРЕГЛЕД НОВИХ ПРОПИСА

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ СФРЈ

	Број
Закон о изменама и допунама Закона о мерним јединицама и мерилима	53/91.
Закон о изменама Закона о кретању и боравку странаца	53/91.
Закон о изменама Закона о заштити животиња од заразних болести које угрожавају целу земљу	53/91.
Закон о изменама Закона о промету експлозивних материја	53/91.
Закон о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности	53/91.
Закон о здравственој исправности животних намирница и предмета опште употребе	53/91.
Закон о изменама и допунама Закона о контроли предмета од драгоцених метала	53/91.
Закон о амнестији	53/91.
Правилник о изменама и допунама Правилника о поступку за остваривање права на ослобођење од плаћања царина	55/91.
Правилник о изменама и допунама Правилника о слободним царинским продавницама и о снабдевању превозних средстава у међународном саобраћају	55/91.
Одлука о извршавању одредбе Закона о друштвеном капиталу о издавању интерних деоница	60/91.
Правилник о вршењу војне обавезе	66/91.
Уредба о продаји робе за страна средства плаћања у посебним царинским продавницама	71/91.

Израђено закључно са бројем 72/1991. од 4. октобра 1991. г.

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

	Број
Одлука о висини накнаде за коришћење и разгледање података премера и катастра непокретности која се воде код Републичког геодетског завода	50/1991.

Правилник о начину утврђивања књиговодствене вредности и процене вредности друштвеног капитала	50/1991.
Уредба о начину обављања послова министарства и посебних организација ван њиховог седишта	50/1991.
Уредба о упису добровољаца у територијалну одбрану	50/1991.
Уредба о изменама и допунама Уредбе о привременој забрани располагања одређеним непокретностима	55/1991.
Посебни колективни уговор за предшколске установе у Републици Србији	57/1991.
Посебни колективни уговор за основно образовање и васпитање Републике Србије	57/1991.
Посебни колективни уговор за средње образовање и васпитање	57/1991.
Посебни колективни уговор за више школе	57/1991.
Посебни колективни уговор за универзитетско образовање	57/1991.
Уредба о ценама брашна и хлеба	58/1991.
Закон о обезбеђењу дела средстава за социјалну заштиту	59/1991.
Одлука о висини коефицијента за носоце правосудних функција у Републици Србији	59/1991.
Одлука о организацији и раду службе Народне скупштине Републике Србије	60/1991.
Правилник о вођењу регистра средстава јавног информисања	60/1991.
Правилник о условима опремљености приватне ветеринарске апотеке	60/1991.
Правилник о условима за обављање послова здравствене заштите животиња приватном ветеринарском праксом	60/1991.
Закон о пољопривредној служби	61/1991.
Закон о коришћењу средстава за унапређење сточарства и узгоја дивљачи и средстава остварених од сточне карте у промету стоке у 1991. години	61/1991.
Закон о мерама за унапређење сточарства	61/1991.

Закључно са бројем 61/1991. од 7. октобра 1991. године.

Приредио
Золтан Шереги

ПРАВНА ПРАКСА

КРИВИЧНО ПРАВО

ОДМЕРАВАЊЕ КАЗНЕ У СТИЦАЈУ

(Чл. 48. КЗ СФРЈ)

За кривична дела у стицају суд може изрећи једну условну казну затвора и једну новчану безусловну казну.

Из образложења:

„Оптужени је оглашен кривим да је извршио кривична дела лаке телесне повреде из чл. 54. ст. 2. у веzi ст. 1. КЗС у стицају са кривичним делом увреде из чл. 93. ст. 1. КЗС.

Применом одредби чл. 5. ст. 2, 33, 38, 39, 41. и 48. ст. 6. КЗЈ суд је оптуженом претходно утврдио казне за свако кривично дело и то за кривично дело из чл. 54. КЗС — казну затвора у трајању од три месеца, а за кривично дело увреде новчану казну у износу од 500 — динара, па је применом члана 53. став 5. КЗЈ окривљеном изречена условна осуда, тако што му је утврђена казна затвора у трајању од три месеца и истовремено одређено да се ова казна неће извршити ако оптужени за време од две године не учини ново кривично дело и осуђен је на новчану казну у износу од 500.— динара коју је дужан да плати у року од 15 дана од дана правоснажности пресуде.”

(Пресуда Општинског суда у Обреновцу К. 345/90 од 12. XII 1990. Округног суда у Београду Кж. 801/91 од 10. IV 1991)

ПОВРЕДА ОДРЕДАБА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА (Чл. 364. ст. 1. тач. 3. ЗКП)

Жалба приватног тужиоца на решење о обустави кривичног поступка у којој наводи да поступак није могао бити обустављен због тога што на претрес није био позван његов пуномоћник, не може се третирати као молба за повраћај у пребашње стање и укинуги решење о обустави кривичног поступка.

Из образложења:

„Решењем првостепеног суда обустављен је кривични поступак против окривљеног због недоласка приватног тужиоца на главни претрес.

Против овог решења благовремено је изјавио жалбу приватни тужилац у којој је навео да на главни претрес када је донето решење о обустави кривичног поступка његов пуномоћник уопште није био позван и предложио да се решење првостепеног суда укине и предмет врати првостепеном суду на даље настављање поступка.

Поводом ове жалбе приватног тужиоца, првостепени суд доноси решење којим дозвољава повраћај у пребашње стање и укида своје раније решење, одржава главни претрес и доноси пресуду.

По налажењу другостепеног суда уопште није постојала молба приватног тужиоца за повраћај у пребашње стање, нити је његова жалба могла да се уподоби молби за повраћај у пребашње стање, нити је првостепени суд могао да укине своје решење о обустави кривичног поступка. У конкретном случају првостепени суд је починио апсолутно битну повреду одредаба

вођење истраге. У случају неслагања са захтевом овлашћеног тужиоца у било ком погледу, истражни судија не може сам да одлучује већ мора затражити одлуку већа. Истражни судија не може одбити ни одбацити захтев овлашћеног тужиоца за спровођење истраге. Он може само да се с тим захтевом не сложи и да затражи одлуку већа, па је тако требало да поступи и истражни судија у конкретном случају.

(Пресуда Врховног суда Србије КЗ. 57/90 од 25. I 1991)

ОДРЖАВАЊЕ ГЛАВНОГ ПРЕТРЕСА БЕЗ ПРИСУСТВА ОКРИВЉЕНОГ

Оцјена навода жалбе да другостепени суд није могао одржати главни претрес без присуства окривљеног и да је тиме повријеђено право одбране окривљеног представља одлучну чињеницу о којој другостепени суд у пресуди није навео разлог, чиме је починио битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 364. став 1. тачка 11. Закона о кривичном поступку

Пресудом Општинског суда оглашен је кривим Г. Б. због кривичног дјела увреде из члана 93. став 1. КЗ Србије за које је осуђен на новчану казну.

Окружни суд својом пресудом одбио је као неосновану жалбу окривљеног и потврдио првостепену пресуду.

Савезни суд уважио је захтјев за заштиту законитости савезног јавног тужиоца, укинуо другостепену пресуду окружног суда и предмет вратио истом суду на поновно одлучивање.

Из образложења:

„Битна повреда одредаба кривичног поступка из члана 364. став 1. тачка 11. ЗКП постоји између осталог, ако у пресуди нису наведени разлози о одлучним чињеницама.

Према одредби чл. 388 ст. 1 ЗКП у образложењу пресуде другостепени суд треба да опијени жалбене наводе и да изнесе повреде закона које је узео у обзир по службеној дужности.

У конкретном случају, главни претрес, на коме је донесена првостепена пресуда, којом је окривљени оглашен кривим, због кривичног дјела из чл. 93 ст. 1 КЗС и осуђен на новчану казну, одржан је у одсуству окривљеног из констатацију да је окривљени уредно позван, да је исти упутио суду телеграм да због болести не може да присуствује суђењу, али да из телеграм није доставио извештај о спријечености присуствовања суђењу.”

У жалби изјављеној против првостепене пресуде, окривљени је истакао повреду права на одбрану. Навео је да је након добијања позива за суђење, телеграмом изричито затражио одлагање претреса, због болести, а телеграм је пристио у суд прије одржавања главног претреса. Уз жалбу је приложио копију телеграма и извештај љекара специјалисте, као доказ да из оправданих разлога, није могао да присуствује главном претресу. Сматра да је одржавањем главног претреса у његовом одсуству, био онемогућен да учествује у поступку, поставља питања, предлаже доказе и да се сучочи са свједоцима.

Савезни суд налази да наведене жалбене разлоге другостепени суд у образложењу пресуде није цијенио у смислу чл. 388 ст. ЗКП. Оцјена навода жалбе да првостепени суд, није могао одржати главни претрес без присуства окривљеног, односно навода жалбе, да је тиме повријеђено право одбране окривљеног представља одлучну чињеницу о којој другостепени суд у пресуди није навео разлоге, чиме је починио битну повреду одредаба кривичног поступка из чл. 364 ст. 1 тач. 11 ЗКП. Паушална оцјена другостепеног суда „да првостепена пресуда која се напада жалбом није захваћена битним повредама одредаба кривичног поступка на које се указује жалбом окривљеног...” не представља ваљан разлог о наведеним конкретним жалбеним наводима окривљеног, нити представља, разлоге о одлучним чињеницама у смислу чл. 388 ст. 1 и чл. 364 ст. 1 тач. 11 ЗКП, како се то основано истиче у захтјеву за заштиту законитости.”

(Одлука Савезног суда у Београду КЗС 22/90 од 29. I 1991)

ТРОШКОВИ ПОСТУПКА (Чл. 99. ст. 3 ЗКП)

Ако дође до одбијања оптужбе услед застарелости кривичног гоњења, приватни тужилац се не може обавезати да накнади трошкове кривичног поступка, сем у колико се не утврди да је до одуговлачења поступка дошло његовом кривичном

Из образложења:

„Пресудом општинског суда одбијена је оптужба против окривљених за кривично дело лаке телесне повреде из члана 54. ст. 1 КЗС услед застарелости кривичног гоњења. Истом пресудом приватни тужилац је обавезан да плати окривљенима на име трошкова кривичног поступка утврбене износе.

У конкретном случају основано се захтевом за заштиту законитости указује да је првостепеном пресудом повређен закон из члана 99 став 3. ЗКП. Наиме, приватни тужилац је обавезан да надокнади окривљенима трошкове поступка. Међутим, у случају када је одбијена оптужба због застарелости кривичног гоњења, која застарелост се не може приписати у кривичу приватног тужиоца, приватни тужилац није могао бити обавезан да надокнади трошкове поступка како је то одлучено правоснажном пресудом. Јер, одредбом члана 99. став 3. ЗКП, предвиђено је да је приватни тужилац дужан да надокнади трошкове поступка из члана 95. став 2. тачка 1. до 6. истог закона, осим ако је поступак обустављен, односно ако је донесена пресуда којом се оптужба одбија због застарелости кривичног гоњења услед одуговлачења поступка која се не може приписати у кривичу приватног тужиоца.

Како у конкретном случају није утврђено да је до одуговлачења поступка дошло кривичом приватног тужиоца, он није могао бити обавезан на накнаду трошкова окривљенима, јер исти падају сходно одредби чл. 99 ст. 1 ЗКП, на терет буџетских средстава суда.”

(Пресуда Врховног суда Србије Кзз. 58/90 од 26. XII 1990)

ЈАВНА СЕДНИЦА ПРЕД ДРУГОСТЕПЕНИМ СУДОМ (Чл. 371. ЗКП)

Другостепени суд је у обавези да позове на јавну седницу и оне окривљене који су осуђени за кривично дело за које је предвиђен скраћени поступак, ако им се суди у групи са лицем за које се примењује редовни поступак

Окружни суд је као другостепени о седници већа обавестио само првооптуженог који је оглашен кривим за кривично дело тешке телесне повреде из члана 53. став 1. КЗС, док остале оптужене који су осуђени за кривично дело учествовања у тучи из члана 55. КЗС, а који су тражили да буду обавештени о седници другостепеног већа, није обавестио и донео пресуду без њиховог присуства.

Захтев за заштиту законитости је основан.

Из образложења:

„Основано се у захтеву за заштиту законитости наводи да је другостепени суд тиме што је пресуду донео у одсуству осуђених за кривично дело из чл. 55. КЗС, које није обавестио о седници већа, иако су они у својим жалбама захтевали да о седници већа другостепеног суда буду обавештени, учинио повреду члана 371. став 1. и 3. ЗКП.

Када се води јединствен поступак за кривична дела за која је предвиђен редовни и за кривична дела за која је прописан скраћени поступак, важе одредбе чл. 371. ЗКП и за осуђене против којих се води кривични поступак за кривична дела за која је предвиђен скраћени поступак.

Са тих разлога захтев за заштиту законитости јавног тужиоца Србије је усвојен и укинута је пресуда Окружног суда.”

(Пресуда Врховног суда Србије Кзз. 56/90 од 20. XII 1990)

РОК ЗА ЖАЛБУ (Чл. 90. ЗКП)

Ако је жалба поднета телеграмом, као датум подношења жалбе

узима се дан када је телеграм предат пошти, а не када је из поште отпремљен

Општински суд је својим решењем одбацио као неблаговремену жалбу осуђеног које је другостепени суд потврдио.

Из образложења:

„Одлучујући о захтеву за заштиту законитости Врховни суд је напстао да је жалба која је изјављена на пресуду првостепеног суда благовремена, те да је другостепени суд био дужан да о њој одлучује.

Ово због тога што се из телеграма који се налази у списима види да је жалба на пресуду општинског суда предата пошти 12. октобра у 23,08 часова, а из поште отпремљена 13. октобра.

Према томе, за оцену благовремености ове жалбе има се узети дан предаје пошти, а то је 12. октобар у 23,08 часова, а не како је то првостепени суд узео 13. октобра исте године, тј. дан када је жалба отпремљена из поште.”

(Пресуда Врховног суда Србије Кзз. 12/90 од 12. IV 1990. године и Окружног суда у Београду Кж. 3941/88 од 11. V 1989)

ГРАБАНСКО ПРАВО

СТИЦАЊЕ СВОЈИНЕ ДОГРАДЊОМ, НАДЗИБИВАЊЕМ ИЛИ АДАПТАЦИЈОМ ТУБЕГ ИЛИ СУВЛАСНИЧКОГ ГРАБЕВИНСКОГ ОБЈЕКТА

(Чл. 24. ст. 1. Закона о основним својинско правним односима)

Доградњом, надзибивањем, или адаптацијом тубег или сувласничког грабевинског објекта, не стиче се право својине, ако законом или уговором није друкчије одређено.

Изузетно, доградњом или надзибивањем посебног дела зграде савестан градитељ, стиче право својине на посебан део зграде само ако је власник зграде знао за градњу и није се томе противио

Из образложења:

„У односу на спорну кућу од 4 одељења (што је предмет испитивања по ревизији) која се налази на

кт. парцели 1378/1 КО К., право власништва по основу наслеђа имају: тужена са 3/5, тужиља 1/5, и тужиоци по 1/10 делова.

Тужена је у току 1973—74. године спорну кућу реконструисала — направила нову кућу рушењем старе. Првостепени суд је закључио да не постоји раније индивидуално одређена ствар јер је кућу од четири одељења и две шупе тако реконструисана да су сазидани нови објекти, па је у односу на исте одбио тужбени захтев у односу на право власништва и у односу на тражену накнаду штете. Ову пресуду је у наведеним деловима потврдио другостепени суд.

Врховни суд налази да је због погрешне примене материјалног права чињенично стање непотпуно утврђено. Наиме, изложени правни став у пресудама нижестепених судова противан је начелном ставу заједничке седнице Савезног суда, врховних судова република и покрајина и Врховног војног суда одржаној 23. октобра 1990. године према коме доградњом, надзибивањем или адаптацијом тубег или сувласничког грабевинског објекта не стиче се право својине, ако законом или уговором није друкчије одређено. Но, изузетно, доградњом или надзибивањем посебног дела зграде, савестан градитељ, стиче право својине на посебном делу зграде само ако је власник зграде знао за градњу и није се томе противио (сходно чл. 24. став 1. Закона о основним својинско-правним односима).

Да би се правилно применило материјално право у овом случају потребно је утврдити све чињенице релевантне за одлуку. Ако би се радило о адаптацији и реконструкцији тужена не би могла да стекне већи део од 3/5 колико је имала, уколико између странака уговором није друкчије одређено. Ако би се пак радило о потпуно порушеном старом објекту и изграђеном новом објекту онда би било нужно испитати савесност градитеља и понашање осталих сувласника јер је за признавање права својине градитеља битно да је он био савестан и да су остали сувласници знали за градњу, а да се томе нису противили.

Како из садржине доказа у списима и образложења наведених

пресуда није јасно о каквим захватима градње је реч, те да ли се ради о адаптираном односно реконструисаном објекту (када би се радило о ситуацији да би се расправљало о постојећем објекту), или се ради о потпуно новом објекту који је заменио порушени, када би имали сасвим другу ситуацију.

(Одлука Врховног суда Србије Рев. 578/90 од 24. IV 1991)

СТИЦАЊЕ СВОЈИНЕ НА НЕПОКРЕТНОСТИ ОДРЖАЈЕМ (Чл. 28. ст. 4. Закона о основним својинско-правним односима)

Савестан држалац, који је (уз своје земљиште) користио више од 20 година део земљишта суседа не знајући да није његово власништво, пошто он (као ни сусед) није знао да се постојећа међа на терену и међа по катастру разликују, стиче одржајем право својине на том делу земљишта

Из образложења:

„У поступку је утврђено да спорно земљиште представља део кп. бр. 559. која је власништво туженог. Међутим, у државини овог дела земљишта уназад више 20 година, налазили су се најпре сада пок. отац тужиоца, а затим тужилац после очеве смрти. У овој државини није их ометао тужеников отац ни тужени после његове смрти па то није чинио ни у 1981. и 1982. години када је тужилац секао нека стабла на овом делу парцеле.

У току 1988. године, између странка се појавио спор око међе постојеће на терену која је одступала од међе у катастру за ширину од 1 метар, на спорном делу земљишта. Но, ни тужилац ни тужени нису до тада знали да катастарска међа између њихових земљишта ствари одступа за 30 метара квадратних, од међе постојеће на терену. Тек након изласка геометра 1988. године странке су сазнале да спорни део земљишта припада парцели туженог.

Код таквог стања ствари правилно је примењено материјално право када је усвојен тужбени захтев тужиоца пошто је утврђено да је он

стекао право својине на спорном земљишту путем одржаја.

Наиме, према одредби члана 28. ст. 4. Закона о основним својинско-правним односима, савестан држалац непокретности на којој други има право својине стиче право својине на тој непокретности одржајем протеком 20 година.

Према чл. 30. став 2. тог закона у време потребно за одржај урачунава се и време које су претходници садашњих држаоца држали као савесни и законити држаоци, односно само као савесни држаоци.

Пошто је утврђено да су тужилац и његов претходник били савесни држаоци да ни сам тужени није знао да је власник спорног дела земље до изласка геометра 1988. године, правилно су нижестепени судови закључили да је тужилац постао власник земљишта одржајем као савесни држалац, протеком рока од 20 година.”

(Одлука Врховног суда Србије Рев. 958/91 од 7. V 1991)

НИШТАВОСТ УГОВОРА О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ ЗАКЉУЧЕН СА ПЛУЋНИМ БОЛЕСНИКОМ

Ништав је уговор о доживотном издржавању закључен с тешким плућним болесником два дана пред смрт, који услед болести није био у стању да разумно расуђује, иако није био лишен пословне способности

Из образложења:

„Претпоставка за ваљаност правног посла јесте да је странка, учесник правног посла (уговора), која га је непосредно закључила, без пуномоћника или заступника, способна за разумно расуђивање. Странка која је неспособна за разумно расуђивање не може изјавити правно релевантну вољу за закључење правног посла, без обзира на то што није лишена пословне способности.

У конкретном случају је утврђено да прималац издржавања није био у стању да разумно расуђује због тешког обољења, само два дана прије смрти. Због тога је уговор о доживотном издржавању који је

непосредно закључно са даваоцем издржавања — ништав (аналогна примјена члана 56. Закона о облигационим односима). Разлика је у томе што се неспособност за разумно расуђивање мора доказати, а за лице лишено пословне способности се претпоставља да није било способно за расуђивање."

(Одлука Врховног суда БиХ, Рев. 442/90 од 20. XI 1990)

УГОВОР О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ

Уговор о доживотном издржавању је двострано теретан уговор са елементима алеаторности, те стога вредност давања примаоца издржавања не мора бити еквивалентна вредности давања даваоца издржавања.

Из образложења:

„Спорни уговор о доживотном издржавању није био привидан уговор који би симуловао уговор о поклону, јер је утврђено да је обавеза исхране у виду набавке хране, кувања и др., испуњена преко трећег лица кога је ангажовао тужени са одговарајућим трошковима, о чему је имала сазнање и тужиља, а начин извршавања такве обавезе је предвиђен и самим уговором. Због тога су неосновани ревизиони наводи истакнути у овом погледу. Исто тако, неприхватљиво је и истицање да постоји велика несразмера између вредности извршеног давања и вредности примљених некретнина у својину. Уговор о доживотном издржавању је двострано теретан уговор са елементима алеаторности, те стога вредност давања примаоца издржавања не мора бити еквивалентна вредности давања даваоца издржавања, како то правилно сматрају и нижестепени судови и у конкретном случају при утврђењу чињеницама нема других околности (тешко здравствено стање због болести са неизбежном и брзо очекиваном смрћу примаоца издржавања) које би због моралног схватања друштва доводиле до ништавости уговора."

(Пресуда Врховног суда Војводине Рев. 58/91 од 6. II 1991)

УТИЦАЈ ПРОМЕЊЕНИХ ПРИЛИКА НА УГОВОР О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ

(Чл. 121. Закона о наслеђивању — „Сл. гласник СРС" бр. 52/74, 1/80, 25/82)

Када су се после закључења уговора о доживотном издржавању прилике тако промениле због одласка примаоца издржавања на издржавање казне затвора у вишегодишњем трајању, на коју је у међувремену осуђен правноснажном пресудом кривичног суда, тако да је због ове објективне околности дошло до немогућности извршавања уговорних обавеза обеју парничних странака, суд ће, на захтев једне или друге стране раскинути њихов уговорни однос

Из образложења:

„У поступку пред првостепеним судом утврђено је да су се после закључења уговора о доживотном издржавању између странака прилике тако измениле услед одласка тужиоца на издржавање казне затвора у трајању од 13 година, на коју је у међувремену осуђен правноснажном пресудом кривичног суда, те је због ове објективне околности дошло до немогућности извршења уговорних обавеза обеју парничних странака.

Стога су и по оцени Врховног суда нижестепени судови правилно применили материјално право из одредбе члана 121. Закона о наслеђивању, када је усвојен тужбени захтев тужиоца — примаоца издржавања за раскид уговора о доживотном издржавању, због утицаја промењених прилика које су онемогућиле извршење уговорних обавеза обеју парничних странака."

(Одлука Врховног суда Србије Рев. 1181/91 од 11. VII 1991)

ЗАСТАРЕЛОСТ ПРАВА ЗАХТЕВАТИ ЗАОСТАВШТИНУ

(Чл. 139. Закона о наслеђивању)

Одредба из члана 139. Закона о наслеђивању о застарелости права захтевати заоставштину примењује се само између наследника истог оставиоца

Из образложења:

„Одредбом члана 139. Закона о наслеђивању СР Србије предвиђено је да право захтевати заоставштину као наследник оставиоца застарева према савесном држаоцу за две године од дана када је наследник сазнао за своје право и за држаоца ствари заоставштине, а најдаље за 10 година рачунајући за законског наследника од проглашења тестаментa. Према несавесном држаоцу ово право застарева за 20 година.

Услов за примену ове законске одредбе је да се ради о спору између наследника истог оставиоца, а претпоставка за ову тужбу да постоји спор између два или више лица о томе чије је наследно право јаче.

У конкретном случају, тужиља је тражила да се према наследницима пок. Владислава Глишића, као туженима, утврди да је пок. Борка Глишић била сувласник са 1/3 идеалних делова на непокретности, а тужиља своје право према туженима изводи из права наслеђа иза пок. Борке Глишић, која јој је мајка, па с обзиром да се не ради о наследницима истог оставиоца као и да се ова тужба не може сматрати наследном тужбом у смислу одредбе члана 139. Закона о наслеђивању СР Србије, већ својинском тужбом, то није ни било места примени наведене законске одредбе.

У поновном поступку, општински суд ће, пошто потпуно утврди свелевантне чињенице, правилном применом материјалног права донети нову одлуку, имајући при том у виду да својина представља стварно право које је, као право апсолутног карактера неограниченог трајања.”

(Одлука Врховног суда Србије Рев. 897/91 од 16. V 1991)

ПРЕДМЕТ УГОВОРА О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ

Трактор и тракторска приколица у савременој пољопривредној производњи су ствари које служе за употребу искориштавање некретности, па не морају бити посебно назначени у уговору о доживотном издржавању

Из образложења:

„Супротно од другостепеног суда, првостепени суд је правилно применио материјално-правну одредбу члана 118. став 1. Закона о наслеђивању („Службени лист” САН Војводине бр. 8/75 и 27/89), према којој се у уговору о доживотном издржавању, под некретностима подразумевају и оне покретне ствари које служе за употребу и искориштавање некретности, као што су пољопривредне справе, алати и стока. С обзиром на то да је предмет уговора о доживотном издржавању више хектара земље, то у смислу овог прописа трактор и тракторска приколица у савременој производњи представљају справе и тиме не морају бити у уговору о доживотном издржавању посебно назначени (члан 118. став 1. и 3. наведеног закона).

Међутим, будући да је тужени у жалби против првостепене одлуке истакао битну чињеницу да је спорни трактор куљен његовим средствима, што ће рећи да је његово власништво и да није предмет уговора о доживотном издржавању, о чему предлаже доказе саслушањем два одребена сведока, то су у погледу трактора обе пресуде укинуте и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење, да би се ове чињенице у поновном поступку утврдиле према члану 395. став 2. ЗППа.

Како тужени није оспорио да је прималац издржавања био власник тракторске приколице, то је у смислу наведеног прописа другостепена пресуда у погледу приколице преиначена и првостепена пресуда потврђена према члану 395. став 1. ЗПП.”

(Пресуда Врховног суда Војводине Гзз. 2/91 и Рев. 148/91 од 27. II 1991)

УГОВОР О ЗАКУПУ ПОСЛОВНИХ ПРОСТОРИЈА

(Чл. 28. и 34. Закона о закупу пословних зграда и просторија — „Службени гласник СРС” бр. 20/77)

Отказ уговора о закупу пословне просторије може се дати само када се ради о закупу на неодређено

време, а када се ради о закупу на одређено време, подноси се тужба ради предаје просторија

Из образложења:

Побијана одлука нема разлога о одлучним чињеницама, а нису наведени ни прописи на којима се донета одлука заснива, па није јасно ни да ли се овде ради о ванпарничном или парничном поступку, што је све битна повреда одредаба поступка из чл. 354. ст. 2. тач. 13. ЗПП, на коју повреду другостепенни суд пази по службеној дужности у смислу чл. 353. ЗПП, због чега је првостепено решење ваљало укинати на основу члана 380. тачка 3. ЗПП.

Наиме, по правном схватању другостепеног суда може се дати отказ уговора о закупу пословних просторија само када се ради о закупу на неодређено време, када суд може издати посебан налог у вези таквог отказа и то све у смислу чл. 28. и 32. Закона о закупу пословних зграда и просторија („Службени гласник СРС“ бр. 20/77, 37/77, 54/89 и 21/90).

Међутим, када се ради о закупу пословних просторија на одређено време, онда се само директно тужбом у парничном поступку може код надлежног суда тражити предаја просторија у смислу чл. 34. истог Закона, а у овом случају из навода иницијалног поднеска у оквиру ове правне ствари, произилази да се заиста ради о таквом уговору о закупу пословних просторија, који је закључен на одређено време.

Према томе, у наведеном смислу неуредан је и поднесак предлагача по овој правној ствари којим се предлаже отказ предметног уговора о закупу, па је првостепени суд пропустио да наложи предлагачу да поднесак уреди у смислу цитираног закона и то све на основу члана 106. и 109. ЗПП.

(Одлука Окружног суда у Краљеву Гж. 530/91 од 17. IV 1991)

ОДГОВОРНОСТ НАСЛЕДНИКА ЗА ДУГ ОСТАВНОЦА

Наследник одговара за дуг оставноца који овај има према трећем лицу по основу накнаде штете до висине наслеђеног дела

Из образложења:

„Према утврђеном чињеничном стању сада покојни Н. К. отац туженог у време када је код њега већ било изражено душевно обољење као резултат постојања тешког органског оштећења централног нервног система (органски психосиндром) извршио провалну крађу у стану тужиоца и његове мајке и из тог стана присвојио покретне ствари описане у чињеничном стању првостепенне пресуде у укупној вредности од 107,15 динара. У таквој ситуацији пок. Н. К. у смислу члана 159. став 1. Закона о облигационим односима не би био одговоран за тужиоцу причињену штету.

Како међутим, сада пок. Н. К. у време проузроковања штете није био лишен пословне способности и није имао старатеља који би био дужан да води надзор над њим, а располагао је са довољном имовином, то овај случај треба уподобити ситуацији из члана 169. став 1. 300 и утврдити да би пок. Н. К. тужиоцу дуговао накнаду за њему причињену штету у износу од 107,15 динара. Међутим, како је Н. К. у међувремену умро, а његову имовину је наследио тужени, а која је већа од дуга Н. К. према тужиоцу, то је тужени у обавези да тужиоцу накнади досуђени му износ сагласно одредбама члана 141. став 1. Закона о наслеђивању.”

(Пресуда Врховног суда Војводине Рев. 239/91 од 20. III 1991)

ЈАЧЕ ПРАВО НА СТАН

Није ништав уговор о продаји стана изграђеног за тржиште само зато што је раније закљученим уговором исти стан већ продат.

У таквом случају стан стиче каснији купац на кога је уписано право својине у земљишној књизи, уколико је у часу укњиже био савјестан. Ако није дошло до укњиже, јаче право на стан има савјесни купац коме је стан предат у посјед, а ако није дошло ни до предаје стана, купац који је раније закључио уговор о продаји

Из образложења:

Околност што је првотужена, стан за тржиште прво продала тужиоцу, а затим друготуженој, и да ранији уговор није раскинут, не представља разлог за ништавост доцнијег уговора, пошто је, у начелу, дозвољено закључити и уговор о продаји туђе ствари (члан 460. ЗОО), а тим прије сопствене ствари. Повреда таквог уговора о продаји, ако се не може испунити, може имати само за посљедицу стицање права на раскид уговора и накнаду штете.

Предмет обавезе продавца (првотужене) у оба је уговора била предаја купцу двоипособног стана — непокретности. Правило је да се право својине на непокретности стиче на основу правног посла уписом у јавну књигу или на други одговарајући начин одређен законом (члан 33. Закона о основним својинско-правним односима — ЗОСПО „Службени лист СФРЈ“, бр. 6/80).

За разлику од стицања права својине на покретним стварима, када је више лица закључило правне послове ради стицања права својине на исту покретну ствар, ЗОСПО није посебно регулисао ко стиче право својине на непокретности када је власник исту непокретну ствар правним пословима продао у корист два и више купаца.

У оваквом случају релевантна је савесност купца, наиме, несавјестан купац у доцнијем правном послу не може имати јачи правни основ од купца из ранијег правног посла. Уколико су оба купца у уговорима о продаји исте непокретности савјесна, јачи правни основ има купац који се уписао у земљишну књигу, без обзира коме је купцу непокретност предата, пошто само такав купац испуњава услове из члана 33. ЗОСПО за стицање непокретности.

Када су сви купци савјесни, а ни један од њих није уписан у земљишну књигу, јачи правни основ има онај купац коме је предата у посјед непокретност, пошто чињеница предаје посједа има значај извршавања уговорне обавезе продавца, а савјестан посјед доводи и до одржаја, па не би било оправдано да се савјесном купцу одузима посјед непокретности. Ако су оба купца савјесна, ни један није уписан

у земљишне књиге, а ни једном није предат посјед ствари, јачи правни основ има купац из раније закљученог уговора о продаји.

(Одлука Врховног суда БиХ, Пж. 389/90 од 15. XI 1990)

ОПШТИНА КАО СУБЈЕКТ ЗАКОНСКОГ ПРАВА ПРЕЧЕ КУПОВИНЕ СТАНА

(Чл. 24. Закона о промету
непокретности)

У остваривању законског права прече куповине стана, општина има као и друга таква лица само право да јој стан буде понуђен пре свих других купаца, које право међутим не обухвата никаква друга овлашћења у односу на продавца, јер се у овом случају општина не појављује као носилац јавне власти

Из образложења:

„Тужилац општина у ревизији истиче да када јој се нуди стан на продају по основу права прече куповине она има право да захтева од сопственика — продавца да употпуни приложену документацију и достави између осталог и потврду о праву својине. По том схватању, требало је рок од 30 дана за прихватање понуде да се рачуна од дана употпуњавања понуде траженим подацима, а не од тренутка када је била првобитно формулисана.

Наведено схватање изнето у ревизији није основано.

Основно начело у грађанском праву јесте слобода уговарања. Према овом начелу стране су слободне најпре, да одлуче да ли ће неки уговор уопште закључити или не, затим, ако се одлуче да га закључе свака страна је слободна да изабере саговорника и најпосле, уговорници су слободни да одреде садржину свога уговора. Стога је и сопственик слободан да свој стан прода или да га не прода, да изабере купца и да заједно са њим у преговорима одреди услове под којима ће уговор о продаји бити закључен.

Право прече куповине стана које Закон о промету непокретности предвиђа у корист појединих лица, представља један изузетак од великог начела слободе уговарања и сходно томе треба га увек уско тумачити. Ово на једној страни, ка-

да је реч о продавцу, означава ограничење његове слободе у погледу избора саговорника, а на другој страни, када је реч о општини као имаоцу права прече куповине, једну значајну привилегију. Али, наведена благодет не значи да је општина може проширивати.

Друго велико начело грађанског права састоји се у једнакости уговорних страна и равноправности њихових воља. Од овог основног правила, за разлику од раније поменутог начела, о слободи уговарања, у нашем праву има мање изузетака, а наш случај свакако не представља један од њих. Општина има, као и друга таква лица, само право да јој стан буде понуђен пре свих других купаца, зато што такво право предвиђа Закон о промету непокретности, али иначе, нема никаква друга овлашћења у односу на продавца, а најмање она која би произилазила из Закона о управном поступку. Када је реч о праву прече куповине, општина се не појављује као носилац јавне власти, него као равноправан субјект који има иста али не и већа права од других. Стога, она и не може постављати услове, тражити допуну документације и истицати захтеве. Напротив, њој продавац као лице које чини понуду одређује услове које општина може само да прихвати или одбије, баш као што је то случај са било којим другим имаоцем права прече куповине. И зато, није основан навод изнет у ревизији да је продавац требало да поднесе доказ о праву својине, него је напротив, тај доказ требало да прибави ревидент, ако је хтео да провери да ли је продавац доиста власник стана. Чињеница, што органи управе не располажу службеном евиденцијом о власницима стана није представљала сметњу да службеници органа заинтересованог за куповину стана у корист општине, затраже извод из земљишних књига од земљишно-књижног суда доступних сваком, те су представници општине могли до њих доћи баш као и свако друго лице у сличној ситуацији."

(Одлука Врховног суда Србије
Рев. 331/90 од 21. III 1990)

ОДГОВОРНОСТ САМОУПРАВНЕ ИНТЕРЕСНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ СТАНОВАЊА ЗА НАСТАЛУ ШТЕТУ

СИЗ становања односно предузете које је обавезно да одржава вишестамбене зграде у друштвеној својини, одговорно је за накнаду штете која је настала на стварима носиоца станарског права у његовом стану због неоправљеног крова

Из образложења:

„Судови су утврдили да је тужила као носилац станарског права поднела захтев туженом за оправку крова још 1987. године, али наводно због непостојања финансијских средстава, тужени ту поправку није извршио. Годину дана касније, 1988. године у јулу месецу, било је учесталих падавина у утврђеном времену, тако да је почетком августа месеца те године тужила упутила хитну представку о томе да стан прокишњава и тражила интервенцију од туженика. И поред тога тужена није реаговала. Утврђено је да је у стану тепих био заврнут и склоњен, регал мокар, горња плоча регала потклобучена и благо деформисана, да је вода остала трага на страницама регала да су у соби биле постављене посуде за скупање воде, а на кревету и поду распоређени најлони, да су се појавиле флеке на тапетима од сливања воде. Путем вештака нижестепени судови су утврдили висину материјалне штете.

Следствено утврђеном чињеничном стању, правилно налазе нижестепени судови да је тужена скривила штету неотклонивши недостатке на кровној конструкцији, те да је дужна тужилима надокнадити је. Правилно су закључили нижестепени судови на основу утврђених чињеница да није основан приговор тужене да тужила са своје стране није допринела да штету делом или у целини спречи. Коначно, због тога, правилан је закључак да се ради о искључивој кривици тужене за насталу штету."

(Пресуда Врховног суда Војводине
бр. Рев. 87/91 од 6. II 1991)

НАКНАДА ИЗНОСА СТРАНЕ ВАЛУТЕ У ДИНАРИМА

Када је новчана обавеза настала у странијој валути, а исплата се може извршити само у динарима, дужник је обавезан да накнади динарску вредност износа стране валуте у моменту исплате

Из образложења:

„Према установљењу нижестепених судова тужитељи су за набавку резервних делова у аутокући „Ауто-комерц“ Љубљана, платили 409 ДМ те сразмерно утврђеној кривизи парничних странака, тужитељу до судили накнаду протувредности за 327 ДМ.

Како је новчана обавеза настала у странијој валути, али се у складу са законом исплата може извршити само у динарима, требало је дужника обавезати на исплату динарске вредности износа стране валуте у моменту испуњења обавезе, тачније даном исплате, како је првостепени суд правилно судио. Следствено томе, у том делу је ревизија тужилаца основана.

У осталом делу међутим, ревизија тужилаца није основана. Нижестепени судови су на основу утврђених чињеница правилно извели закључак да је одговорност тужениковог осигурачника 80%, док је одговорност тужилаца за насталу штету 20%. Наиме, тужеников осигурачник није правилно возио услед чега је дошло до пресецања путање два аутомобила. Осим тога возач М. В. најпре је ишао возилом уназад, затим унапред, није возио строго десно, мада је имао могућности, те није поштовао ни знак „стоп“, из чега несумњиво произилази да је у великој мери он допринео саобраћајној несрећи. Осим тога судови су утврдили да је и тужилац другог реда, као возач мерцедеса, допринео настанку саобраћајне незгоде, јер је имао времена да уочи маневрисање аутомобила „заставе 740“ те да своје возило застави пре судара.”

(Пресуда Врховног суда Војводи-не Рев. 55/91 од 30. I 1991)

ДОЗВОЉЕНОСТ РЕВИЗИЈЕ (Чл. 382. ст. 2. ЗПП)

Када се тужбени захтев тужиоца односи на новчано потраживање

чији износ није означен у тужби због неуредности тужбе, дозвољеност ревизије, изузетно, не може се оцењивати према правилима парничног поступка важећим у моменту подношења тужбе, већ према оним која су важила у време када је тужилац уредио тужбу означавањем новчаног износа који потражује

Из образложења:

Нижестепени судови су правилно применили одредбу чл. 382. ст. 2. ЗПП, када су ревизију туженог изјављену против пресуде Округног суда Гж. 32/90 од 18. јануара 1990. године, одбацили као недозвољену.

Наиме, наведеном одредбом ЗПП, прописано је да ревизија није дозвољена у имовинско-правним споровима у којима се тужбени захтев односи на потраживање у новцу, предају ствари или извршење неке друге чинидбе, ако вредност предмета спора побијаног дела правноснажне пресуде не прелази одређену граничну вредност. Законом о изменама Закона о парничном поступку („Сл. лист СФРЈ”, бр. 57/89) који је ступио на снагу 7. 10. 1989. године, ова гранична вредност је са до тада прописаног износа преко 800.000 динара, повећана на износ преко 8.000.000 динара.

У овом имовинско-правном спору тужбени захтев тужиоца односи се на накнаду штете у износу од 2.979.200 динара, што је и предмет спора побијане пресуде, а захтев за исплату овог, досуђеног износа, постављен је у току поступка дана 26. 10. 1989. године — дакле у време када је гранична вредност из одредбе чл. 382. ст. 2. ЗПП, за дозвољеност ревизије била прописана у износу преко 8.000.000 динара.

Тужени се с тим у вези у ревизији позива на чињеницу да је тужба у овој парници поднета дана 5. 5. 1989. године, међутим, у тужби није био одређен и новчани износ који је тужилац потраживао на име накнаде штете, а који је опредељен уређењем тужбе тек дана 26. 10. 1989. године, — па се према моменту подношења тужбе не може оцењивати дозвољеност ревизије, већ према правилима парничног поступка важећим у време када је тужилац уредио тужбу означавањем новчаног износа који потражује.

Према томе, вредност предмета спора побијане пресуде не прелази прописани гранични износ од 8.000.000 динара, па је на основу чл. 392. ЗПП, ревизија туженика правилно одбачена као недозвољена.

(Одлука Врховног суда Србије Рев. 640/91 од 26. III 1991)

ПОВЕЋАЊЕ ТУЖБЕНОГ ЗАХТЕВА ЗА НОВЧАНО ПОТРАЖИВАЊЕ И ДОЗВОЉЕНОСТ РЕВИЗИЈЕ (Чл. 191. и чл. 382. ст. 2. ЗПП)

Кад у току имовинско-правног спора за новчано потраживање тужилац преиначи тужбу повећањем тужбеног захтева дозвољеност ревизије цени се према правилима парничног поступка важећим у време преиначења тужбе

Из образложења:

Према стању у списима, тужилац је на дан 30. 8. 1990. године, преиначио тужбу у овом имовинско-правном спору за новчано потраживање повећавши тужбени захтев (од износа 5.200 динара траженог у тужби од 30. 1. 1990. године) на износ од 7.125 динара, па се дозвоље-

ност ревизије цени по правилима парничног поступка важећим у време преиначења тужбе.

Вредност предмета спора ревизијом побијаног дела другостепене пресуде је износ од 3.103,90 динара, који је тужени обавезан да плати тужиоцу.

Према одредби члана 382. став 2. ЗПП, новелираној чланом 1. Закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку („Сл. лист СФРЈ”, бр. 20/90), који је ступио на снагу 21. априла 1990. године, те је према томе важио и на дан преиначења тужбе, ревизија није дозвољена против пресуде другостепеног суда донесене у редовном поступку у имовинско-правном спору ако вредност предмета спора побијаног дела пресуде не прелази износ од 8.000 динара.

Пошто је вредност предмета спора побијаног дела пресуде износ од 3.103,90 динара, значи, испод прописаног лимита од 8.000 динара, то ревизија у смислу наведених прописа, није дозвољена.

(Одлука Врховног суда Србије Рев. 1309/91 од 9. IV 1991)

Приредио
Александар Вргић

СТЕВАН МОЛДОВАН
(1909—1991)

У име ваших колега, свих адвоката, Адвокатске коморе Војводине и Општинске организације адвоката у Новом Саду чији сте председник били, као и у своје име, опраштамо се од вас, човека изузетних квалитета.

Тешко је побројати све врлине, које су красиле нашег угледног колегу Стевана Молдована. Био је тих, скроман, непаметљив, лепих манира и пријатан, због чега је међу колегама био радо виђен и омиљен.

Рођен је 22. XI 1909. г. у учитељској породици, у Српској Пожежини, Банатска клисура у Румунији. Гимназију је завршио у Белој Цркви. Студирао је у Београду, где је и дипломирао 1. XI 1933. г. По завршеном Правном факултету уписао се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине, а радио је као бесплатни вежбеник од 29. I до 30. IV 1934. г. код Државног тужилаштва у Белој Цркви и код Округног суда у Белој Цркви. Радио је као судијски приправник у Белој Цркви, Панчеву и Ковину, а 8. VII 1940. г. изабран је за судију Среског суда у Уљми. Непосредно пред рат, 21. III 1941. г. премештен је као судија у Срески суд у Белој Цркви, где је радио до ослобођења. За време окупације помагао је Народноослободилачки покрет. После рата кратко време је радио у управи у Белој Цркви и био судија Среског суда у Белој Цркви и Вршцу. Од 1948. г. прелази на рад у управу у Новом Саду, а 13. IV 1951. г. уписује се у Именик адвоката Адвокатске коморе у Новом Саду, и адвокатуром се бави све до пензионисања, 28. XII 1977. г.

Као угледан и цењен адвокат, биран је у органе Коморе, као члан Управног одбора, Дисциплинског суда, и председник Општинске организације адвоката у Новом Саду.

Колега Стеван Молдован је међу колегама адвокатима и судијама цењен као врстан стручњак и надасве поштен човек. Поседовао је широку општу и широку правну културу. Био је зналац у свим гранама права, па је зато подједнако успешно

радио управне ствари, грађанске спорове, а посебно привредне спорове, као и одбране у кривичним поступцима.

Као адвокат поседовао је посебну тактичност и мудрост. Само један детаљ из његовог рада, који ћу навести, казује какав је Стеван Молдован био адвокат.

Негде 1960. г. ја сам као судија Среског суда у Новом Саду покренуо кривични поступак против једног грађанина који ме је увредио. Стеван се прихватио одбране тог грађанина. Суд је заказао мирење и судија је настојао да мирење успе, али у томе није успео. После неколико дана, у судском ходнику срео ме је колега Молдован. Започели смо разговор и у једном моменту рекао ми је: „Човек је велик, колико може да прашта“. После овога разговора, тужбу сам повукао, а његове мудре речи запамтио. Из изнетог се види какве је особине Стеван Молдован поседовао, колико је поштовао етику адвоката, тиме што је прихватио одбрану грађанина, који је увредио његовог колегу и судију, као и колико је због своје мудрости и тактичности био успешан као бранилац.

Хвала поштованом, цењеном, угледном и драгом колеги за све што је учинио за углед војвођанске адвокатуре, иако га међу нама више нема, он ће и даље живети, док живе успомене на њега.

(Реч опроштаја коју је на сахрани Стевана Молдована изговорио Борбе Плачков у име адвоката Новог Сада.)

АДВОКАТСКА ТАРИФА РЕПУБЛИКЕ СЛОВЕНИЈЕ

TARIFA O ODVETNIŠKIH STORITVAH*

Elementi tarife

4. člen

Storitve po tej tarifi se vrednotijo po naslednjih elementih:

- čas, ki je potreben za opravilo,
- odgovornost za opravilo oziroma celotno storitev in stopnja strokovne zahtevnosti,
- dejanska vrednost obravnavanega predmeta,
- posebno strokovno znanje, tako s področja drugih strok oziroma izvenpravnih dejavnosti, kot tudi znanje in proučevanje tujega prava in prava drugih (republik in avtonomnih pokrajin) ter znanje in uporaba drugega jezika,
- specialistično znanje.

6. člen

Za posebno strokovno znanje z izvenpravnih področij in za uporabo tujega jezika (nejugoslovanskih narodov) se tarifne postavke zvišajo za 100%.

Za uporabo prava drugih republik ali avtonomnih pokrajin v SFRJ ter jezika drugih jugoslovanskih narodov se tarifne postavke zvišajo za 30%.

Za uporabo specialističnega znanja s pravnih področij se tarifne postavke zvišajo za 50%.

* Uradni list RS, št. 10-451/91-I z dne 26. avgusta 1991; veljati začne 26. septembra 1991.

7. člen

Vrednost točke znaša ob sprejemu te tarife 16 din.

Vrednost točke se spreminja glede na rast cen življenjskih potrebščin na območju Republike Slovenije, ki jo ugotavlja Zavod Republike Slovenije za statistiko v poročilih, objavljenih v Uradnem listu Republike Slovenije in rast osebnih dohodkov sodnikov.

V skladu s prejšnjim odstavkom ugotovi predsedstvo Odvetniške zbornice Slovenije spremembo vrednosti točke, vendarle šele, če znaša rast cen življenjskih potrebščin in rast osebnih dohodkov sodnikov od zadnje spremembe več kot 10%.

Ugotovljena vrednost točke se zaokroži tako, da se končni znesek do 50 par zaokroži na 0 par, znesek od 51 par do 99 par pa na 1 dinar.

K sklepu iz tretjega odstavka tega člena daje soglasje Izvršni svet Skupščine Republike Slovenije.

Nova vrednost točke velja naslednji dan po objavi sklepa v Uradnem listu Republike Slovenije.

Plačilo za porabljeni čas

13. člen

Za porabljeni čas med zastopanjem na narokih, ogledih in podobno, pripada odvetniku poleg plačila za zastopanje po posameznih tarifnih številkah za vsake nadaljnje pol ure prisotnosti še po 10 točk.

Za čakanje na obravnavo ali drugo opravilo, ki ga izvaja pristojni organ z zamudo, za čakanje med posvetovanjem sodišča in podobno pripada odvetniku za vsake začete pol ure čakanja po 10 točk. Če traja čakanje skupaj z narokom do pol ure, pripada odvetniku samo plačilo za udeležbo na naroku.

Za odsotnost iz pisarne v času potovanja za stranko pripada odvetniku za vsake začete pol ure 10 točk. V čas odsotnosti iz pisarne se ne šteje čas, ko odvetnik zastopa ali brani stranko na naroku, oziroma ko dela za stranko med potovanjem druga zaračunana opravila.

Pojasnila o uporabi tarife

18. člen

Ta tarifa prične veljati 30. dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Sestavljanje vlog

1. Tožbe — od vrednosti spornega predmeta v točkah

nad	do	znaša nagrada
	50 točk	20 točk
50 točk	100 točk	40 točk
100 točk	250 točk	60 točk
250 točk	500 točk	80 točk
500 točk	750 točk	100 točk
750 točk	1.000 točk	120 točk
1.000 točk	2.000 točk	160 točk
2.000 točk	3.000 točk	200 točk
3.000 točk	5.000 točk	240 točk
5.000 točk	7.500 točk	280 točk
7.500 točk	10.000 točk	320 točk

10.000 točk znaša nagrada za vsakih začetih dodatnih 5.000 točk vrednosti spornega predmeta še 40 točk, vendar največ 1.000 točk.

2. Tožbe v drugih zadevah:

- spori zaradi motenja posesti — 60 točk
- spori o osebnih in stvarnih služnostih — 60 točk
- spori iz stanovanjskih razmerij, odpovedi poslovnih prostorov, izpraznitve stanovanjskih in poslovnih prostorov — od vrednosti enoletne najemnine, stanarine ali zakupnine — po 1. točki te tar. št., vendar ne manj kot 60 točk
- spori zaradi ugotovitve ali izpodbijanja očetovstva — 60 točk
- spori zaradi razveze, razveljavitve ter obstoja oziroma neobstoja zakonske zveze — 60 točk
- spori iz avtorskega prava, industrijske lastnine, nelojalne konkurence in podobni spori — če so ocenljivi, po 1. točki te tar. št., če pa niso ocenljivi — 150 točk
- spori pred mednarodno arbitražo, zunanjetrgovinsko arbitražo ali arbitražo z mednarodnim elementom — po 1. točki te tar. št., če pa niso ocenljivi — 300 točk
- spori za zakonito preživljanje tudi kadar se obravnavajo skupaj s spori iz točke č) in d) — 60 točk
- mandatne tožbe na podlagi faktur ali izpiskov iz poslovnih knjig, če izda sodišče plačilni nalog — 50% postavk iz 1. točke te tar. št., vendar ne manj kot 20 točk in ne več kot 60 točk.

Tar. št. 15

1. Obrazloženi odgovori na tožbe in prve obrazložene pripravljalne vloge ter obrazloženi ugovori po tar. št. 14.

2. Druge obrazložene vloge med postopkom — 75% postavk po tar. št. 14.

3. Druge vloge — 10 točk.

Zastopanje

1. Za vsak posamezni narok, na katerem se je obravnavala glavna stvar ali so se sprejemali dokazi ali sklenila sodna poravnava — 50% postavke pod tar. št. 14, vendar ne manj kot 20 točk,

2. Za vsak posamezni narok, na katerem so se obravnavala samo procesna vprašanja, ali na katerem je pred obravnavanjem glavne stvari postopek končan z umikom tožbe ali pripoznavo ali se narok ni opravil, ker je bil preložen — 25% postavk pod tar. št. 14, vendar ne manj kot 10 točk,

3. Za zastopanje na obravnavi, na ogledu ali pri delu izvedenca izven zgradbe sodišča — 75% postavk pod tar. št. 14.

Pravna sredstva

1. Redna pravna sredstva in odgovori na ta pravna sredstva — po tar. št. 14,

2. Redna pravna sredstva v postopku zoper sklep — 50% postavk po tar. št. 14, vendar ne manj kot 20 točk,

3. Izredna pravna sredstva in odgovori na ta pravna sredstva — po tar. št. 14, zvišano za 25%.

Izvršilni postopek

Tar. št. 23

1. Predlogi, s katerimi se uvaja izvršilni postopek, predlogi za izdajo začasne odredbe in ugovori zoper le-te — 50% postavk iz tar. št. 14, vendar ne manj kot 20 točk in ne več kot 100 točk.

2. Sestava predloga dražbenih pogojev — po tar. št. 14.

3. Redna in izredna pravna sredstva (razen ugovorov) ter odgovori na ta pravna sredstva po tar. št. 14, vendar ne manj kot 20 točk.

4. Druge obrazložene vloge — 25% postavk po tar. št. 14, vendar ne manj kot 20 točk.

5. Zastopanje na vsakem posameznem naroku — 50% postavk po tar. št. 14, vendar ne več kot 100 točk.

Nasveti, mnenja in udeležba na konferencah, pregledi spisov in listin

Tar. št. 35

Če opravila iz te tar. št. niso zajeta v opravilih iz drugih tar. št., ker gre za posebno opravilo, pripada odvetniku:

1. Za posvete in ustne pravne informacije — za vsake začete pol ure — 20 točk.

2. Za pisne pravne nasvete in pravna mnenja — za vsake začete pol ure 20 točk, vendar najmanj 40 točk.

3. Za udeležbo na konferencah in sestankih — za vsake začete pol ure — 20 točk.

4. Za preglede spisov, listin in druge dokumentacije — za vsake začete pol ure — 10 točk.
5. Za obrazložene dopise zlasti tudi opomine nasprotni stranki (kolikor ne gre za zahtevke iz tar. št. 34/1) za vsake začete pol ure — 10 točk.
6. Za krajše dopise — 5 točk.
8. Za pribavo zemljiškoknjžnega izpiska, izpiska iz registra podjetij in drugih izpiskov — za vsak izpisek — 5 točk.
9. Za izpolnjevanje formularjev za stranko — za vsake začete pol ure — 10 točk.
10. Za razna druga opravila za stranko (npr. nakazila izvedenin, sodnih taks in podobno) — za vsake začete pol ure dela — 10 točk.

СА ОПШТЕЊА

СА ОСМЕ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА АКВ

одржане у Новом Саду, дана 27. 09. 1991.

1. Посмртнина по једном смртном случају утврђује се на 200,00 динара.
2. Чланарина се од 01. 10. 1991. године утврђује у висини две сатине без паушала по важећој Тарифи месечно, што износи 400,00 динара месечно.
3. Прослава поводом 70 година адвокатуре одржаваће се 23. 11. 1991. године у Новом Саду (субота). — Налаже се Комисији да за наредну седницу припреми предлог програма Прославе. Скупштина АКВ одржаће се у суботу 21. 12. 1991. године у Новом Саду.
4. Уписује се у Именик адвоката АКВ Рогуља Марко, рођен 18. 05. 1944. у Рогуљама, са седиштем адвокатске канцеларије у Пригревици, Нине Мараковића 28, а са даном 27. 09. 1991.
5. Уписује се у Именик адвоката АКВ Арсић Тања, рођена 21. 09. 1961. у Новом Саду, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Трг незнаног јунака 2, а са даном 27. 09. 1991.
6. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Шок Лајош, рођен 03. 07. 1951. у Суботици, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Палмотићева 32, а са даном давања свечане изјаве.
7. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Гвоздић Радослав, рођен 02. 01. 1955. у Голубовцу, Баково, са седиштем адвокатске канцеларије у Новој Пазови, Лењинова бр. 8, а са даном давања свечане изјаве.
8. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Лакић-Душић Радмила рођена 03. 01. 1943. у Плавни, Бач, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Максима Горког бр. 3, а са даном давања свечане изјаве.
9. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Харангозо Марија, рођена 16. 01. 1953. у Суботици, са седиштем адвокатске канцеларије у Суботици, Бориса Кидрича бр. 12, а са даном давања свечане изјаве.
10. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Есеш Валерија, рођена 18. 06. 1958. у Ади, са седиштем адвокатске канцеларије у Ади, Војвођанских бригада 27, а са даном давања свечане изјаве.
11. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Павловић Славица, рођена 15. 11. 1952. у Поповцу са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Бул. револуције 23, а са даном давања свечане изјаве.

12. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Радаковић Боданка, рођена 04. 05. 1952. у Брешћу, Осигек, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Маршала Тита бр. 9/2, а са даном давања свечане изјаве.

13. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Панин Милан, рођен 28. 10. 1959. у Врбасу, са седиштем адвокатске канцеларије у Деспотову, Маршала Тита бр. 96, а са даном давања свечане изјаве.

14. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Дебељачки Вера, рођена 20 02. 1960. у Врбасу, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Хајдук Вељкова 11, а са даном давања свечане изјаве.

15. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Јанић Љубомир, рођен 14. 03. 1944. у Мокрину, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, Буре Салаја бр. 8, а са даном давања свечане изјаве.

16. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Богарошки Псодоров Драгиња, рођена 20. 12. 1951. у Кикинди, са седиштем адвокатске канцеларије у Кикинди, Угљеше Терзин 7, а са даном давања свечане изјаве.

17. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Тамаш Карло, рођен 03. 09. 1959. у Руми, са седиштем адвокатске канцеларије у Руми, Ул. 15. маја бр. 142, а са даном давања свечане изјаве.

18. Условно се уписује у Именик адвоката АКВ Дуруговић Радоје, рођен 28. 09. 1946. у Брезни, Плужине, са седиштем адвокатске канцеларије у Петроварадину, Прерадовићева 139, а са даном давања свечане изјаве.

19. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Весковић Миомира, рођена 19. 05. 1966. у Сремској Митровици, са адвокатско-приправничком вежбом код Весковић Живка, адвоката у Сремској Митровици, а са даном 27. 09. 1991.

20. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Илић Милан, рођен 14. 07. 1964. у Зрењанину, са адвокатско-приправничком вежбом код Михајловић Јована, адвоката у Зрењанину, а са даном 27. 09. 1991.

21. Брише се из Именика адвоката АКВ Парезанин Славица, адвокат у Новом Саду, а са даном 24. 09. 1991, због пресељења адвокатске канцеларије у Београд.

22. Брише се из Именика адвоката АКВ Хорват Никола, адвокат у Бездану, а са даном 09. 10. 1991, због заснивања радног односа. — Зубац Витомир, адвокат у Сомбору, именује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Хорват Николе.

23. Брише се из Именика адвоката АКВ Маркићевић Милан, адвокат у Новом Саду, а са даном 30. 09. 1991, због пензионисања. — Кабиљо Јосип и Јелић Стева, адвокати у Новом Саду, одређују се за преузиматеље адвокатске канцеларије Маркићевић Милана, адвоката у Новом Саду. — Узима се на знање изјава Маркићевић Милана, из Новог Сада, да задржава чланство у Фонду посмртнине и након пензионисања.

24. Брише се из Именика адвокатских приправника Радмиловић Љиљана са адвокатско-приправничком вежбом код Узелац Хелене, адвоката у Новом Саду, а са даном 01. 09. 1991. због престанка приправничког радног односа.

25. Брише се из Именика адвокатских приправника Босанчић Гордана, са адвокатско-приправничком вежбом код Ковачевић Бошка,

адвоката у Новом Саду, а са даном 15. 08. 1991, због престанка приправничког радног односа.

26. Брише се из Именика адвокатских приправника АКВ у Новом Саду Чилак Илдико, адвокатски приправник у Новом Саду, са адвокатско-приправничком вежбом код Хорват Буле, адвоката у Новом Саду, а са даном 27. 09. 1991, због престанка адвокатско-приправничке вежбе.

27. Брише се из Именика адвокатских приправника АКВ у Новом Саду Фрагунан Павле, адвокатски приправник у Новом Саду, са адвокатско-приправничком вежбом код Јанчић Радована, адвоката у Новом Саду, а са даном 17. 09. 1991, због истека адвокатско-приправничке вежбе.

28. Узима се на знање да се Милашевић Светлана, адвокат у Новом Саду, од 01. 07. 1991. налази на породичном одсуству. — Козомора Милан, адвокат у Новом Саду, поставља се за привременог заменика Милашевић Светлане, до повратка са породичног одсуства.

29. Узима се на знање да је Лагиновић Слободан, адвокат у Новом Саду, закључио боловање и наставља рад од 01. 10. 1991. — Иванчевић Лидија, адвокат у Новом Саду, разрешава се дужности привременог заменика, а са даном 01. 10. 1991.

30. Узима се на знање да је Ребић Слободан закључио боловање и наставља рад од 21. 08. 1991. — Трајковић Борислав, адвокат у Сремској Митровици, разрешава се дужности привременог заменика, а са даном 21. 08. 1991.

31. Узима се на знање да је Арнолд Виолета, адвокатски приправник код Ивковић Небојше, адвоката у Старој Пазови, променила презиме у Арнолд Бајаловић.

32. Карапанџин Зорици, адвокатском приправнику из Зрењанина, са адвокатско-приправничком вежбом код Секел Јована, адвоката у Зрењанину, продужава се адвокатско-приправничка вежба још за једну годину, и то од 15. 09. 1991. до 15. 09. 1992.

33. Узима се на знање да је Марков Никола, адвокат у Кикинди, преселио седиште своје адвокатске канцеларије у улицу Бориса Кидрича бр. 1, почев од 09. 09. 1991.

34. Узима се на знање да је Бубањ Душко, адвокат у Новом Милошеву, преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Нови Бечеј, Соње Маринковић 1—3, почев од 01. 09. 1991.

35. Узима се на знање да је Козомора Милан, адвокат у Петроварадину, преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Нови Сад, улица Августа Цесарца број 53, почев од 15. 10. 1991.

36. Узима се на знање да је Матић Горан, адвокат у Панчеву, преселио седиште своје адвокатске канцеларије у улицу ЈНА број 2, почев од 01. 09. 1991.

37. Узима се на знање да је Гнатенко-Андрић Татјана, адвокат у Новом Саду, преселила седиште своје адвокатске канцеларије у улицу Војвођанских бригада 7, у зграду Радничког универзитета, девети спрат, почев од 01. 10. 1991.

38. Узима се на знање да је Марков Александар, адвокат у Бечеју, преселио седиште своје адвокатске канцеларије у улицу Лењина бр. 8, почев од 16. 09. 1991.

39. Евидентира се Уговор о заступању од 19. 08. 1991. са Анексом од 17. 09. 1991. закључен између Мунџаба Загорке, адвоката у Петроварадину и „Победа — Холдинг” ДД из Новог Сада.

40. Евидентира се Уговор о заступању од 19. 08. 1991. са Анексом од 17. 09. 1991. закључен између Мандић Љиљане, адвоката у Петроварадину, и „Победа — Холдинг” ДД из Новог Сада.

41. Евидентира се Уговор о заступању од 19. 08. 1991. са Анексом од 17. 09. 1991. закључен између Радивојевић Наталије, адвоката у Петроварадину, и „Победа — Холдинг” ДД из Новог Сада.

42. Евидентира се Уговор о заступању закључен између Музичке школе Суботица и Вујков Фрање, адвоката у Суботици, од 20. 08. 1991.

43. Узима се на знање да је Јолић Коста, адвокат у Новом Саду, иступио из Заједничке адвокатске канцеларије Адвокатски биро у Новом Саду, са даном 31. 08. 1991. и почев од 01. 09. 1991. преселио седиште своје адвокатске канцеларије на адресу Нови Сад, Васе Стајића бр 12.

44. Узима се на знање да је Вукајловић Елизабета, адвокат у Новом Саду, иступила из Заједничке адвокатске канцеларије Адвокатски биро у Новом Саду, са даном 31. 08. 1991. и почев од 01. 09. 1991. преселила седиште своје адвокатске канцеларије на адресу Нови Сад, Булевар Авноја бр 19.

45. Поништава се решење о упису у Именик адвокатских приправника АКВ у Новом Саду Вујовић Ксенији, рођеној 10. 06. 1963. у Сечњу, општина Зрењанин, са адвокатско-приправничком вежбом код Вујовић Зорана, адвоката у Сечњу, од 30. 08. 1991.

46. Утврђује се исправка одлуке о изменама Тарифе о наградама и накнади за рад адвоката у Тарифном броју 12. у тексту који треба да гласи: „а преко 1.000.000,00 динара за сваких започетих 100.000,00 динара награда се увећава за 200,00 динара”.

47. У комисију за Прославу 70 година адвокатуре кооптира се Коста Николић, председник Комисије за међународну сарадњу.

Управни одбор

ИМЕНИК АДВОКАТА
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

(Промене од 03. 09. 1991. до 15. 10. 1991)

НОВОУПИСАНИ АДВОКАТИ

24430 АДА (позивни број 024)

Есеш Валерија, Војвођанских бригада 27, тел. 851-044

21468 ДЕСПОТОВО (позивни број 021)

Панин Милан, Маршала Тита бр. 96, тел. 750-259

21466 КУЦУРА (позивни број 021)

Сабо Михајло, Маршала Тита бр. 91

22330 НОВА ПАЗОВА (позивни број 022)

Гроздић Радослав, Лењинова бр. 8, тел. 332-398, телефакс 331-244

23272 НОВИ БЕЧЕЈ (позивни број 023)

Ђурчић Борвој, Хајдук Вељка бр. 2, телефон 771-429

21000 НОВИ САД (позивни број 021)

Арсић Тања, Трг незнаног јунака 2, тел. 57-626

Мр Бозоки Антал, Шекспирова бр. 36/3, телефон 366-947

Дебелачки Вера, Хајдук Вељкова 11

Јелић Стева, Војвођанских бригада 18, телефон 52-550

Лакић-Душић Радмила, Максима Горког бр. 3, тел. 614-996

Павловић Славица, Булевар револуције 23, тел. 616-075

Пешут Љубомир, Христе Ботева 6

Радаковић Бопданка, Маршала Тита бр. 9/II

Степанов Миљивој, Августа Цесарца 53, тел. 618-273

26000 ПАНЧЕВО (позивни број 013)

Филипов Бура, Змај Јовина 2А/III, телефон 515-575

25263 ПРИГРЕВИЦА (позивни број 025)

Рогуља Марко, Нине Мараковића 28, тел. 822-747

22000 СРЕМСКА МИТРОВИЦА (позивни број 022)

Бесеровац Љубица, Моша Пијаде бр. 122, тел. 212-597, исправка презимена

Црногорац Небојша, Светог Димитрије 21

24000 СУБОТИЦА (позивни број 024)

Харангозо Марија, Бориса Кидрича бр. 12

Шок Лајош, Палмотићева бр. 32, тел. 21-261

23000 ЗРЕЊАНИН (позивни број 023)

Танчић Љубиша, Савезничка бр. 6

БРИСАЊЕ ИЗ ИМЕНИКА АДВОКАТА

21000 НОВИ САД (позивни број 021)

Парежанин Славица, Бр. Радичевића бр. 3, брисана 24. 09. 1991. због пре-
сељења адв. канцеларије у Београд.

Маркићевић Милан, брисан 30. 09. 1991. због пензионисања. Преузимате-
љи адв. канцеларије Кабиљо Јосип и Јелић Стева, адвокати у Но-
вом Саду. Маркићевић Милан задржава чланство у Фонду посмрт-
нине АКВ.

**ПРОМЕНЕ АДРЕСЕ СЕДИШТА АДВОКАТСКЕ КАНЦЕЛАРИЈЕ
И БРОЈА ТЕЛЕФОНА**

21220 БЕЧЕЈ (позивни број 021)

Марков Александар, Лењина бр. 8. телефон: 811-489, који је уједно и
број факса.

23300 КИКИНДА (позивни број 023)

Марков Никола, Бориса Кидрича бр. 1

23272 НОВИ БЕЧЕЈ (позивни број 023)

Бубањ Душко, Соње Маринковић 1—3, преселио из Новог Милошева

21000 НОВИ САД (позивни број 021)

Футошки Даринка, Миленка Грчића бр. 13, ст. 120, телефон: 317-415

Гнатенко-Андрић Татјана, Војвођанских бригада 7/10 у зграду Радничког
универзитета, девети спрат.

Јовић Радивоје, Змај Јовина 23, нови број телефона 51-363

Козомора Милан, Августа Цесарца број 53

Лукић Татјана, Стражиловска 15, телефон 616-100

Мартиновић Драгољуб, Змај Јовина 23, нови број телефона 51-363

Милорадов Марија, Стражиловска 15, телефон 616-100

26000 ПАНЧЕВО (позивни број 026)

Матић Горан, ЈНА бр. 2, телефон 45-462

21131 ПЕТРОВАРАДИН (позивни број 021)

Мандић Љиљана, Раде Кончара 1, телефон 433-383, телефакс: 432-717

Мунижаба Загорка, Раде Кончара 1, телефон 433-383, телефакс: 432-717

Радивојевић Наталија, Раде Кончара 1, телефон 433-383, телефакс: 432-717

22000 СРЕМСКА МИТРОВИЦА (позивни број 022)

Кеметер Зоран, Бориса Кидрича 21, нов. бр. телефона/факс. 228-889

Уређивачки одбор

Главни и одговорни уредник

МИРОСЛАВ ЗДЈЕЛАР

адвокат у Новом Саду

Др Александар Маркићевић, адвокат у Новом Саду, *Миливој Милић*, адвокат у Сремској Митровици, *Имре Варади*, адвокат у Зрењанину, *Александар Вргић*, адвокат у Новом Саду, *Марија Милорадов*, адвокат у Новом Саду и *мр Жељко Томић*, адвокат у Новом Саду.

Технички уредник

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај-Јовина 20/Г. Телефон: 29-459. Претплата од 1. I 1991. је 400,00.— дин. Претплата за иностранство 40 USA долара. Цена једног броја је 50,00— дин.

Тек. рачун 65700-678-2047. Рукописи се не враћају.

Према мишљењу Секретаријата за информације Републике Србије бр. 37 од 4. марта 1991. године на ову публикацију плаћа се основни порез на промет по Тарифном броју 8. став 1. тачка 1. алинеја 10. Тарифе основног пореза на промет.

Штампа: ДП „Просвета“ Нови Сад

